

Забезпечення якості вищої освіти в Україні

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти

А. Бутенко, О. Єременко, О. Книш, А. Сурай, О. Требенко

Забезпечення якості вищої освіти в Україні

Навчально-методичний посібник

Електронне видання

Київ

2025

*Затверджено
Рішенням Національного агентства
із забезпечення якості вищої освіти
(18 листопада 2025 р., Протокол №17 (89))*

- 312 **Забезпечення якості вищої освіти в Україні** : навчально-методичний посібник [Електронне видання] / А. Бутенко, О. Єременко, О. Книш, А. Сурай, О. Требенко. – Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. – 76 с.

ISBN 978-617-95459-8-6

Навчально-методичний посібник "Забезпечення якості вищої освіти в Україні" розкриває концептуальну основу зовнішнього забезпечення якості в Україні, окреслює механізми впровадження ESG 2015 та роль Національного агентства у розбудові й функціонуванні національної системи забезпечення якості вищої освіти. Висвітлено практичні аспекти акредитації освітніх програм, зокрема, процедуру, етапи експертного оцінювання, застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми, вимоги до звіту експертної групи, а також ключові принципи академічної доброчесності експерта.

Для кандидатів для включення до Реєстру експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, викладачів, науковців, студентів, адміністративного персоналу закладів вищої освіти, а також усіх, хто цікавиться питаннями забезпечення якості вищої освіти в Україні.

Зміст

Вступ	4
1. Концептуальні основи зовнішнього забезпечення якості освіти.....	5
1.1 Роль і значення забезпечення якості вищої освіти.....	6
1.1.1 Що таке «якість вищої освіти» і «забезпечення якості вищої освіти»?..	6
1.1.2 Що таке ESG 2015?.....	7
1.1.3 Як якість вищої освіти визначена в українському законодавстві?.....	8
1.1.4 Забезпечення якості вищої освіти: чому це важливо для України.....	9
1.2 Впровадження європейських стандартів якості освіти в Україні.....	10
1.2.1 Болонський процес та ЄПВО: від декларації до імплементації.....	10
1.2.2 Досягнення Болонського процесу в ЄПВО та Україні.....	15
1.3 Система забезпечення якості вищої освіти в Україні.....	18
1.3.1 Складові системи забезпечення якості вищої освіти в Україні.....	18
1.3.2 Роль системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.....	20
1.3.3 Роль зовнішніх стейкхолдерів у забезпеченні якості у ЗВО.....	24
1.3.4 Рівні залучення стейкхолдерів до системи внутрішнього забезпечення якості.....	26
1.4 Діяльність Національного агентства.....	28
2. Зовнішнє оцінювання якості освітніх програм.....	32
2.1 Процедура акредитації освітніх програм.....	33
2.1.1 Етапи акредитаційної процедури.....	33
2.1.2 Робота експертної групи в акредитаційному процесі.....	35
2.1.3 Постакредитаційний моніторинг освітніх програм.....	38
2.2 Критерії оцінювання якості освітньої програми.....	40
2.3 Від відомостей про самооцінювання до звіту експертної групи.....	44
2.3.1 Аналіз відомостей про самооцінювання освітньої програми.....	44
2.3.2 Підготовка запитань для зустрічей.....	51
2.3.3 Підготовка звіту експертної групи.....	52
2.3.4 Визначення рівня відповідності критерію.....	54
2.3.5 Визначення позитивних практик.....	55
2.3.6 Визначення недоліків.....	57
2.3.7 Надання рекомендацій.....	59
2.4 Академічна доброчесність у діяльності Національного агентства.....	66
2.4.1 Кодекс академічної доброчесності.....	67
2.4.2 Професійна етика експерта Національного агентства.....	68
2.4.3 Запобігання конфлікту інтересів.....	70
Рекомендована література.....	74
Перелік скорочень.....	75

Вступ

Становлення національної системи забезпечення якості вищої освіти в Україні відбулося на основі Стандартів і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015). Зовнішнє забезпечення якості, яке здійснює Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти через процедуру акредитації освітніх програм, є його важливою складовою і базується на роботі незалежних експертів – досвідчених викладачів, науковців та активних студентів, які мають практичний досвід участі в розбудові систем внутрішнього забезпечення якості у своїх закладах. Якісно підготовлені експерти здійснюють комплексне фахове оцінювання якості освітньої програми та надають рекомендації щодо її вдосконалення, сприяючи підвищенню якості вищої освіти загалом.

Для упорядкування досвіду Національного агентства з навчання експертів та систематизації необхідних експертам знань у зручній та методично обґрунтованій формі був створений цей посібник.

Мета посібника – сформулювати глибше розуміння сутності якості вищої освіти, ролі процесів і процедур забезпечення якості, надати знання про нормативно-правову базу та процедури акредитації освітніх програм, а зрештою – підготувати експерта до фахового, доброчесного й відповідального виконання обов'язків.

Структура посібника:

- Перший розділ курсу закладає концептуальну основу процесів оцінювання якості освітніх програм: пояснює, що таке якість вищої освіти, чому її забезпечення є стратегічно важливим для України й суспільства, як впроваджуються ESG 2015, як побудована система забезпечення якості в Україні та яку роль у цій системі відіграє Національне агентство.
- Другий розділ зосереджений на практичних аспектах акредитації освітніх програм: процедурі її проведення, застосуванні критеріїв оцінювання освітньої програми, етапах підготовки звіту експертної групи, а також принципах академічної доброчесності, яких мають дотримуватись експерти.

Отже, посібник покликаний продемонструвати, що навчання експертів має особливе значення як у контексті євроінтеграційних процесів в Україні, так і для зміцнення довіри до українських університетів, підвищення їхньої конкурентоспроможності та ефективнішої взаємодії з ринком праці.

1. Концептуальні основи зовнішнього забезпечення якості освіти

1.1 Роль і значення забезпечення якості вищої освіти

1.1.1 Що таке «якість вищої освіти» і «забезпечення якості вищої освіти»?

Коли ми говоримо про якість вищої освіти, то розуміємо не лише зміст навчання, але і як воно організоване, для чого воно призначене та яких результатів навчання досягають здобувачі. Якісна освіта формує компетентну, відповідальну особистість, готову до сучасних викликів і здатну активно впливати на розвиток суспільства. Така освіта заслуговує на довіру студентів, батьків, роботодавців, держави та суспільства загалом.

Очікування щодо якості залежать від цілей освіти, позицій стейкхолдерів і рівня розвитку системи забезпечення якості. Саме тому поняття якості вищої освіти є предметом постійних дискусій як у європейському, так і в українському освітньому просторі.

Кожна із груп стейкхолдерів має власне розуміння, якою має бути якісна освіта:

Для **студентів** якість означає насамперед актуальні знання, практичні навички, справедливе оцінювання, гнучкість освітнього процесу, можливості для мобільності, продовження навчання, працевлаштування та особистісного розвитку.

Для **роботодавців** якісна освіта – це підготовка компетентних фахівців, здатних працювати самостійно, відповідально, в команді, і швидко адаптуватися до змін.

Для **батьків** важливо, щоб освіта забезпечувала безпечне, підтримуюче середовище, відкривала реальні кар'єрні перспективи для їхніх дітей, була етичною та ефективною з погляду витрат.

Для **держави** якість вищої освіти є передумовою формування людського капіталу, розвитку інновацій, демократії, національної безпеки та інтеграції в Європейський простір вищої освіти.

Для **суспільства** якісна освіта – це основа активного громадянства, соціальної згуртованості, збереження культурної ідентичності та формування критичного, відповідального мислення.

Якість освіти залежить від багатьох чинників – змісту освіти, організації освітнього процесу, професійного рівня викладачів, матеріальної бази та освітнього середовища. Водночас, вона не є сталою: зміни в технологіях, соціальних запитах і цінностях змушують постійно переосмислювати, що є якісною освітою, та адаптуватися до нових викликів. Те, що сьогодні відповідає очікуванням, завтра може застаріти.

Під «забезпеченням якості освіти»* розумітимемо сукупність процедур, що застосовуються на інституційному (внутрішньому) та національному і міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх / навчальних програм і присудження кваліфікацій.

Належний рівень культури якості можливий тільки за умов спільного прагнення до вдосконалення, відповідальності й залучення усіх внутрішніх зацікавлених сторін (стейкхолдерів), включаючи студентів, викладачів, адміністрацію, допоміжний персонал.

Культура якості вищої освіти – це світоглядна система, що включає спільні цінності, надбання, переконання, очікування та відданість якості вищої освіти всіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів)**.

Отже, якість вищої освіти – поняття багатовимірне, динамічне й контекстуальне. Її забезпечення потребує не лише дотримання вимог, а й постійної роботи з оновлення та вдосконалення освітніх практик.

1.1.2 Що таке ESG 2015?

Джерело: <https://esu-online.org/>

Спільне бачення принципів і підходів до якості освіти у Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО) сформульоване у документі **«Європейські стандарти і рекомендації із забезпечення якості вищої освіти (ESG 2015)»**.

Він став основою для гармонізації національних систем забезпечення якості освіти у країнах ЄПВО. Цей документ не встановлює жорстких регламентів чи уніфікованих процедур. Натомість він пропонує рамкові орієнтири, що охоплюють ключові аспекти ефективного функціонування освітніх середовищ і механізмів як внутрішнього, так і зовнішнього забезпечення якості.

Відповідно до ESG 2015 забезпечення якості освіти охоплює весь цикл безперервного вдосконалення – від перевірки відповідності стандартам до заходів, спрямованих на покращення. Це не лише інструмент контролю, а постійна, усвідомлена діяльність, спрямована на розвиток освітніх програм і середовища, у якому вони реалізуються, з активною участю усіх стейкхолдерів.

У центрі цього підходу - дві взаємопов'язані цілі:

- **Підзвітність** – надання об'єктивної інформації про якість діяльності закладу вищої освіти, що засвідчує належний рівень якості діяльності ЗВО і формує довіру з боку громадськості.
- **Вдосконалення** – надання рекомендацій щодо покращення освітніх процесів, систем і практик.

*Національний освітній глосарій: вища освіта (4-е вид., перероб. і доп.) / За ред. В.Г. Кременя, В.Є. Бахрушина, Ю.М. Рашкевича. 2024. – 114 с.

**Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти: українсько-англійські / англійсько-українські паралелі / Заг. ред.: Бутенко А. П., Васько Р. В., Єременко О. В., Корольова А. В., Стукало Н. В. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2025. 104 с.

Ці цілі не суперечать одна одній, а навпаки – підсилюють і доповнюють. Разом вони сприяють зміцненню довіри до закладу вищої освіти та формують основу для розвитку культури якості, яку поділяють усі учасники освітнього процесу – від студентів і викладачів до адміністрації.

У ESG 2015 сформульовано чотири основні принципи, на яких має ґрунтуватися система забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти:

- заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається;
- забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів;
- забезпечення якості сприяє розвитку культури якості;
- забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших стейкхолдерів та суспільства.

1.1.3 Як якість вищої освіти визначена в українському законодавстві?

ESG 2015 є основою для формування національних систем забезпечення якості, зокрема і в Україні. Відповідність цим стандартам є умовою для визнання на європейському рівні. Саме тому положення ESG 2015 відображені в українському законодавстві і лежать в основі діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.

Закон України «Про вищу освіту» (пункт 23) частини 1 статті 1)

Це визначення узгоджується з підходами ESG 2015. Зокрема:

- відповідальність закладу вищої освіти за дотримання стандартів відповідає принципу первинної відповідальності ЗВО за якість;
- орієнтація на потреби заінтересованих сторін – ключовому положенню ESG 2015 про залучення стейкхолдерів;
- згадка про відповідність професійним та/або міжнародним стандартам відображає орієнтацію на ринок праці, фахові спільноти та міжнародний освітній простір, що відповідає принципу чутливості до контексту.

Ключовим критерієм якості є відповідність установленим вимогам і очікуванням. Такий підхід забезпечує нормативну визначеність, чіткість та гарантії для суспільства, що освітні послуги надаються на належному рівні. Водночас, порівняно з підходами ESG 2015, Закон меншою мірою акцентує увагу на розвитку та постійному вдосконаленні.

Важливо пам'ятати, що хоча ESG 2015 задають концептуальні рамки для розвитку систем забезпечення якості, оцінювання якості вищої освіти в Україні здійснюється відповідно до національного законодавства та критеріїв, визначених Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, яке затверджується наказом Міністерства освіти і науки України. Саме ці критерії застосовуються у процедурах акредитації освітніх програм. Вони побудовані на основі ESG 2015, відповідають вимогам ESG, але є більш конкретними та ураховують вимоги національного законодавства.

1.1.4 Забезпечення якості вищої освіти: чому це важливо для України

За останні п'ять років система забезпечення якості вищої освіти України зазнала глибокої трансформації. Створено зовнішню систему забезпечення якості, розпочато розвиток внутрішніх систем забезпечення якості у закладах вищої освіти, а також закладено спільне бачення основ якості, яке поділяє академічна спільнота. Методологія, яку використовує Національне агентство для зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, розроблена відповідно до ESG 2015. Критерії оцінювання якості освітньої програми, які використовує Національне агентство, повністю враховують Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

Питання якості вищої освіти виходить за межі лише академічного середовища. Вони прямо впливають на:

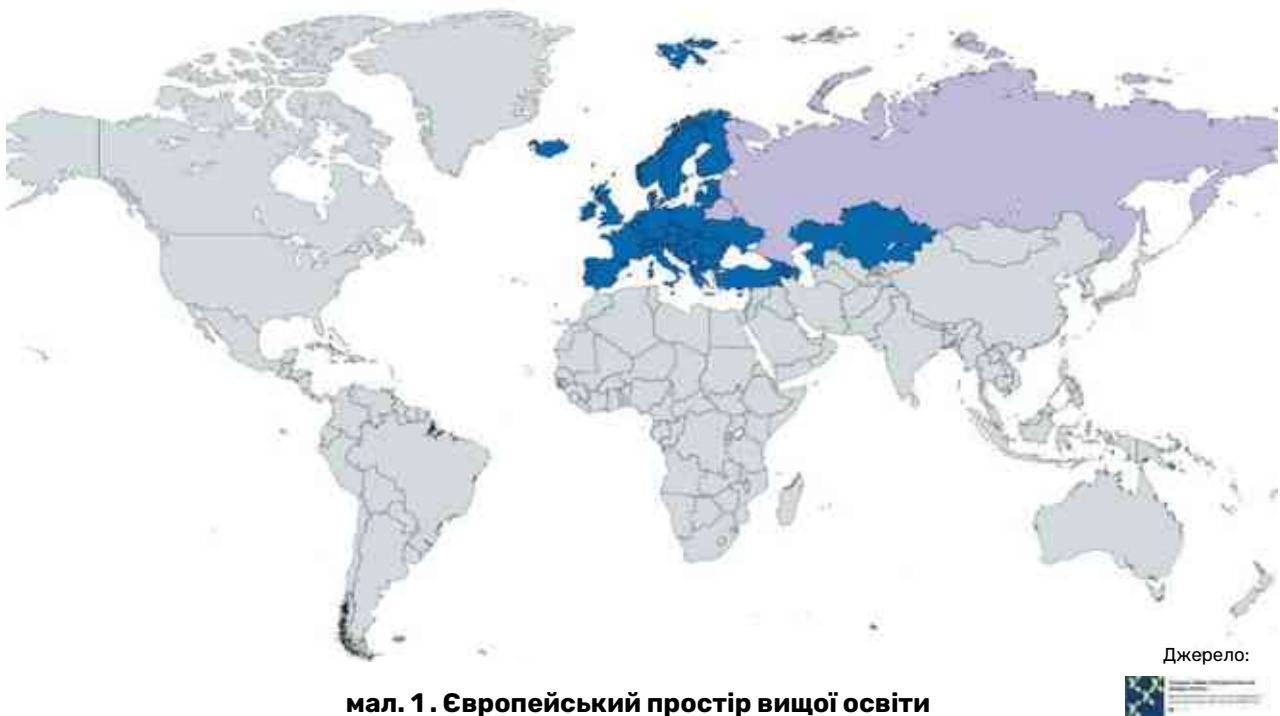
- формування людського капіталу як основи економічного зростання, соціального прогресу та демократичного розвитку країни;
- конкурентоспроможність українських університетів у Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО);
- визнання українських дипломів у Європі;
- академічну мобільність студентів і викладачів;
- залучення іноземних студентів, інвесторів, грантів;
- інтеграцію України до Європейського простору вищої освіти.

Попереду — нові завдання та рішення. Лише спільна робота держави, Національного агентства, ЗВО, студентів і роботодавців дозволить утвердити якість освіти як незмінну цінність і орієнтир для всіх. Така освіта стане основою особистісного розвитку, зміцнення університетів і формування сильної, конкурентоспроможної України.

1.2 Впровадження європейських стандартів якості освіти в Україні

1.2.1 Болонський процес та ЄПВО: від декларації до імплементації

Болонський процес — це міжурядовий процес реформування вищої освіти, зокрема у питаннях забезпечення якості, визнання та мобільності, започаткований з метою створення Європейського простору вищої освіти (ЄПВО). Він спрямований на упорядкування великої різноманітності освітніх систем, щоб зробити європейську вищу освіту більш сумісною та порівнянною, а також більш конкурентоспроможною та привабливою для європейців та представників інших континентів. Офіційною датою старту Болонського процесу є 19 червня 1999 року, коли було підписано Болонську декларацію. Сьогодні Болонський процес об'єднує 49 європейських країн (Україна приєдналася 2005 року). Участь білорусі та росії була припинена через агресивну війну проти України, розпочату росією та підтриману білоруссю 24 лютого 2022 р.

мал. 1. Європейський простір вищої освіти

Країни-члени ЄПВО: Австрія (з 1999), Азербайджан (з 2005), Албанія (з 2003), Андорра (з 2003), Бельгія (з 1999), Болгарія (з 1999), Боснія і Герцеговина (з 2003), Ватикан (з 2003), Вірменія (з 2005), Греція (з 1999), Грузія (з 2005), Данія (з 1999), Естонія (з 1999), Ірландія (з 1999), Ісландія (з 1999), Іспанія (з 1999), Італія (з 1999), Казахстан (з 2010), Кіпр (з 2001), Латвія (з 1999), Литва (з 1999), Ліхтенштейн (з 1999), Люксембург (з 1999), Мальта (з 1999), Молдова (з 2005), Нідерланди (з 1999), Німеччина (з 1999), Норвегія (з 1999), Північна Македонія (з 2003), Польща (з 1999), Португалія (з 1999), Румунія (з 1999), Сан Марино (з 2020), Сербія (з 2003), Словацька Республіка (з 1999), Словенія (з 1999), Сполучене Королівство (з 1999), Туреччина (з 2001), Угорщина (з 1999), Україна (з 2005), Фінляндія (з 1999), Франція (з 1999), Хорватія (з 2001), Чеська Республіка (з 1999), Чорногорія (з 2003 у складі Сербії і Чорногорії, з 2007 як незалежна держава), Швейцарія (з 1999), Швеція (з 1999), Європейська Комісія (з 1999).

1999 року, наголошуючи на провідній ролі університетів у розвитку європейського культурного виміру, держави-підписанти **Болонської декларації** домовились координувати зусилля задля досягнення ключових цілей на шляху до створення Європейського простору вищої освіти та поширення європейської системи вищої освіти у світі:

- Затвердження загальносприйнятої та порівнянної системи освітніх ступенів, у тому числі шляхом запровадження додатка до диплому.
- Запровадження системи на основі двох ключових навчальних циклів: додипломного та післядипломного.
- Створення системи кредитів на зразок Європейської системи трансферу оцінок (ЄКТС), як відповідного засобу сприяння більшій мобільності студентів.
- Сприяння мобільності через усунення перешкод на шляху ефективного використання права на вільне пересування.

Передумовами започаткування Болонського процесу стали:

- **посилення інтеграційних процесів у Європі.** Створення Європейського Союзу зумовило необхідність гармонізації систем освіти різних країн для забезпечення мобільності студентів і випускників, а також для підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти у світі.
- **зростання мобільності студентів і випускників.** У зв'язку з розвитком міжнародних відносин і розширенням можливостей для навчання за кордоном, виникла потреба у створенні єдиних стандартів якості освіти та визнання кваліфікацій для полегшення академічної мобільності.
- **посилення конкуренції на ринку праці.** Глобалізація економіки та розвиток технологій призвели до посилення конкуренції на ринку праці. У цих умовах вища освіта повинна була відповідати сучасним вимогам і забезпечувати випускникам необхідні компетенції для успішної кар'єри.
- **необхідність підвищення якості вищої освіти.** У багатьох європейських країнах існували проблеми з якістю вищої освіти, що викликало занепокоєння у суспільства і держави. Болонський процес був покликаний сприяти підвищенню якості вищої освіти шляхом створення єдиних стандартів і критеріїв оцінювання.
- **демографічні зміни.** Старіння населення та зниження народжуваності в багатьох європейських країнах призвели до зменшення кількості потенційних студентів. У цих умовах було важливо залучити до вищої освіти більше людей, зокрема з-за кордону, для забезпечення сталого розвитку економіки.

Болонський процес визначив основні цілі щодо реформування в країнах-учасницях, як-от трициклову структуру ступенів (бакалаврський, магістерський, докторський), і затвердив спільні інструменти, такі як Європейська система трансферу та накопичення кредитів (ЄКТС) та Європейські стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

Історія розбудови ЄПВО

Сорбонська декларація, 1998

Ключові цілі:

- мобільність студентів і викладачів
- загальна двоциклова система ступенів
- використання кредитів
- Європа знань

Болонська декларація, 1999

Ключові зобов'язання:

- порівнювані системи освітніх ступенів
- два ключові навчальні цикли (додипломний та післядипломний)
- створення системи кредитів ЄКТС
- сприяння академічній мобільності
- співробітництво в забезпеченні якості освіти

Празьке комюніке, 2001

Ключові зобов'язання:

- навчання впродовж життя
- залучення студентів як активних партнерів
- підвищення привабливості та конкурентоспроможності ЄПВО
- зобов'язання сприяти подальшому розвитку забезпечення якості та розвитку національних рамок кваліфікацій

Берлінське комюніке, 2003

Ключові зобов'язання:

- сприяння зв'язку ЄПВО з Європейським дослідницьким простором
- сприяння забезпеченню якості
- погодження подальших заходів задля впровадження на європейському та національному рівнях

Бергенське комюніке, 2005

Ключові зобов'язання:

- удосконалення якості та системного впровадження механізмів внутрішнього забезпечення якості, безпосередньо пов'язаних із системами зовнішнього забезпечення якості
- загальна трирівнева рамка кваліфікацій у ЄПВО

Лондонське комюніке, 2007

Ключові зобов'язання:

- оцінювання прогресу щодо мобільності, структури ступенів, визнання, рамок кваліфікацій
- навчання впродовж життя, забезпечення якості
- соціальний вимір (визначений вперше)
- збір даних
- працевлаштування випускників
- ЄПВО в глобальному контексті

Львівське комюніке, 2009

Ключові зобов'язання:

- 20% мобільності випускників до 2020 р.
- національні рамки кваліфікацій до 2012 р.
- національні цілі щодо соціального виміру освіти до 2020 р.
- навчання впродовж життя як суспільна відповідальність
- працевлаштування випускників
- упровадження Болонського інструментарію
- якість як основний фокус ЄПВО
- розширення глобального політичного діалогу через форуми Болонської політики

1999

узгоджено спільне бачення
**Європейського простору
вищої освіти (ЄПВО)**

2000

Утворено **Європейську мережу
забезпечення якості (ENQA)**

2001

2003

2004

ENQA трансформовано в
**Європейську асоціацію
забезпечення якості вищої
освіти**

2005

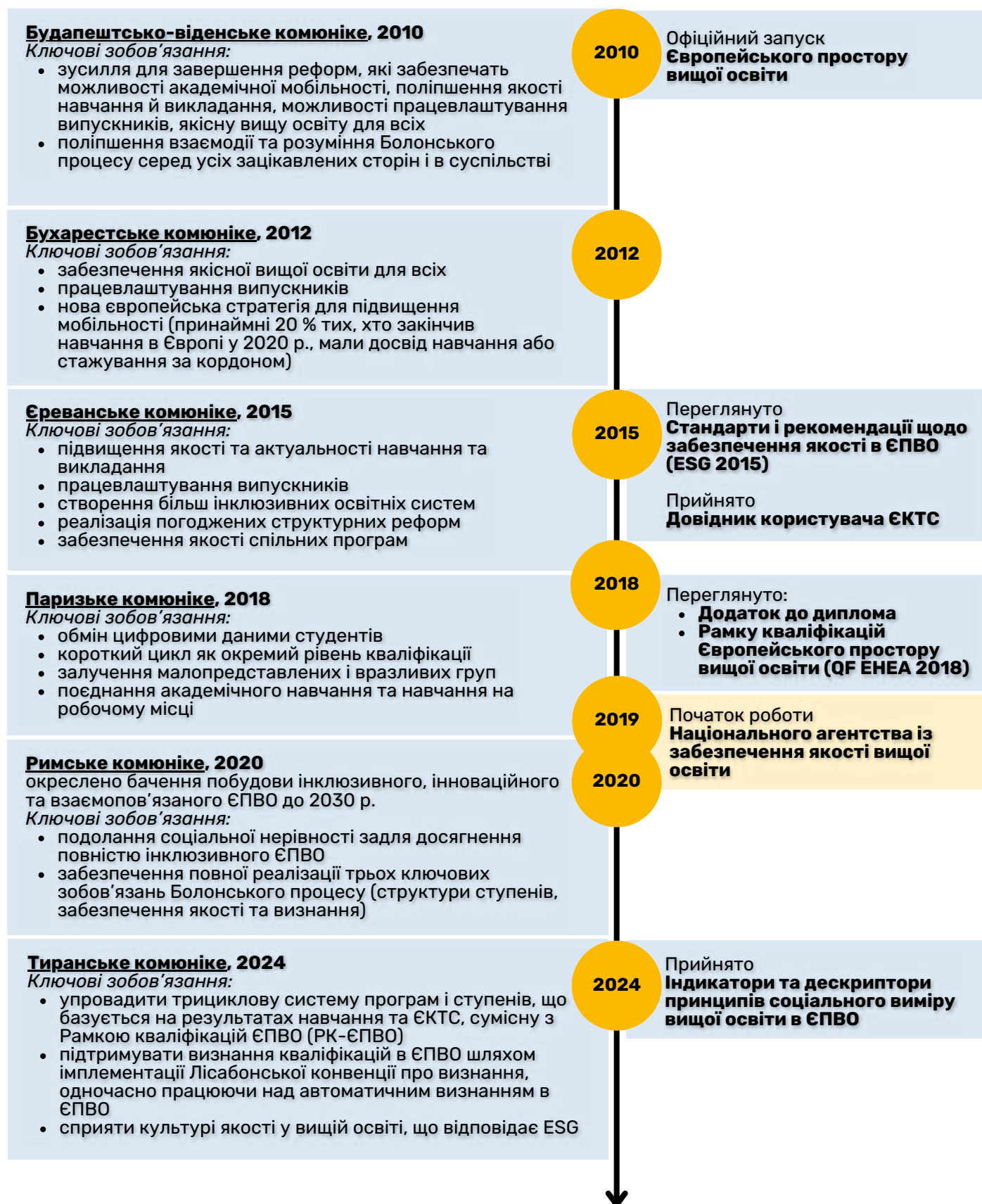
Прийнято
**Стандарти і рекомендації
щодо забезпечення якості
в ЄПВО (ESG 2005)**

2007

2008

Засновано **Європейський
реєстр забезпечення якості
вищої освіти (EQAR)**

2009

Тиранське комюніке, 2024

Ключові зобов'язання країн-членів ЄПВО:

- упровадити трициклову систему програм і ступенів, що базується на результатах навчання та Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС), сумісну з всеохоплюючою Рамкою кваліфікацій ЄПВО (РК-ЄПВО);
- підтримувати визнання кваліфікацій в ЄПВО шляхом імплементації Конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабонська конвенція про визнання) та її принципів, працюючи над автоматичним визнанням в ЄПВО;
- сприяти культурі якості у вищій освіті, що підтримується відповідними процесами забезпечення якості згідно з Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG).

Фундаментальні цінності ЄПВО:

- **академічна свобода** — свобода академічних працівників і студентів займатися дослідженнями, викладанням, навчанням і комунікацією в суспільстві без втручання і страху репресій;
- **академічна доброчесність** — сукупність моделей поведінки та ставлення в академічній спільноті, що забезпечує інтерналізацію та сприяння дотриманню етичних і професійних принципів і стандартів у навчанні, викладанні, дослідженнях, управлінні, просвітництві та будь-яких інших завданнях, пов'язаних із місією вищої освіти;
- **інституційна автономія** — воля та здатність закладів вищої освіти виконувати свою місію без неправомірного втручання, а також встановлювати та реалізовувати власні пріоритети та політику щодо організаційних, фінансових, кадрових та академічних питань;
- **участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти** — їхнє право на самоорганізацію, відповідно до принципів партнерства та колегіальності, без тиску чи неналежного втручання; право обирати і бути обраним на відкритих, вільних і чесних виборах; представлення та врахування їхніх думок;
- **публічна відповідальність за вищу освіту** — сукупність обов'язків, що здійснюються головним чином на рівні національної системи вищої освіти, які органи державної влади повинні виконувати як частину їхньої загальної відповідальності за сектор освіти та суспільство загалом;
- **публічна відповідальність вищої освіти** — зобов'язання спільноти вищої освіти перед широкою громадськістю, частиною якої є вона.

Солідарність з Україною в умовах збройної агресії російської федерації

«У нашому регіоні збройний напад на Україну з боку російської федерації за підтримки білорусі в порушення міжнародного права викликав потребу в міжнародній підтримці української вищої освіти і довів важливість постійного підтримання та захисту цінностей ЄПВО. Ми рішуче підтримуємо Україну та її спільноту вищої освіти і вирішили продовжити призупинення права участі російської федерації та білорусі в усіх структурах і заходах ЄПВО».

(Тиранське комюніке, 2024)

1.2.2 Досягнення Болонського процесу в ЄПВО та Україні

Прогрес, досягнутий країнами ЄПВО у контексті взятих на себе ключових зобов'язань, висвітлюється у звітах про імплементацію Болонського процесу (далі – Болонський звіт)*. Такі звіти готують до кожної Міністерської конференції ЄПВО та охоплюють різні аспекти реформування вищої освіти, включно зі структурою ступенів, забезпеченням якості, визнанням кваліфікацій, соціальним виміром та інтернаціоналізацією.

Задля підвищення прозорості, мобільності та якості вищої освіти в ЄПВО запроваджено **ключові інструменти Болонського процесу**, зокрема додаток до диплома (Diploma Supplement), Європейську систему трансферу та накопичення кредитів (ЄКТС), а також узгодження національних рамок кваліфікацій з Рамкою кваліфікацій ЄПВО (РК-ЄПВО).

1. Додаток до диплома (Diploma Supplement)

Запровадження додатку до диплома вперше визначено як провідну ціль Болонського процесу 1999 р. У 2003 р. міністри освіти країн ЄПВО погодили, що кожен випускник, починаючи з 2005 р., повинен автоматично й безкоштовно отримувати додаток до диплома, а також що документ має бути виданий поширеною європейською мовою. У Болонському звіті 2024 констатовано, що всі країни ЄПВО (за даними 2022/2023 н.р.) запровадили Додаток до диплома у форматі EU/CoE/UNESCO та більшість з них (39 із 48 систем вищої освіти з доступними даними, у тому числі й Україна) відповідають усім міністерським зобов'язанням.

В Україні додаток за формою, що відповідає європейському Diploma Supplement вперше запроваджено 2009 р. Починаючи з 2014 р., відповідно до ч. 5 ст. 7 Закону України «Про вищу освіту» додаток до диплома європейського зразка, що містить структуровану інформацію про завершене навчання, є невід'ємною частиною диплома молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтва. У додатку до диплома наводиться інформація про результати навчання особи, освітні компоненти, отримані оцінки і здобуту кількість кредитів ЄКТС, а також відомості про національну систему вищої освіти України.

European Commission: European Education and Culture Executive Agency, The European higher education area in 2024 – Bologna process implementation report, Publications Office of the European Union, 2024.

2. Європейська система трансферу та накопичення кредитів (ЄКТС)

Уперше апробована 1989 р. у програмі Європейського Союзу «Еразмус» Європейська система трансферу та накопичення кредитів (ЄКТС) стала наріжним каменем реалізації реформи освітніх програм у ЄПВО. Розроблена задля полегшення мобільності студентів, вона робить навчальні досягнення більш прозорими та порівнянними між різними закладами вищої освіти та країнами.

Орієнтиром для імплементації є **Довідник користувача ЄКТС 2015**, прийнятий на Єреванській міністерській конференції. Він надає методичну допомогу щодо реалізації ЄКТС для створення, реалізації та моніторингу освітніх програм, у мобільності та визнанні кредитів, а також забезпеченні якості.

В українських ЗВО ЄКТС почала використовуватись уже з 2009 р., однак це відбувалось в окремих ЗВО в рамках експериментальних проєктів. Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. на законодавчому рівні визначив ЄКТС як основний інструмент для організації освітнього процесу та оцінювання навчальних досягнень студентів. 2017 р. почалося використання рекомендованої МОН форми опису освітніх програм, узгодженої з Довідником користувача ЄКТС.

НРК є основою для створення стандартів вищої освіти, а принципи Довідника користувача ЄКТС 2015 враховані під час розроблення процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти.

3. Національні рамки кваліфікацій

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК-ЄПВО) була вперше затверджена 2005 р. на Міністерській конференції в Бергені. 2018 р. на Міністерській конференції в Парижі РК-ЄПВО було оновлено.

Сьогодні більшість країн ЄПВО виконали своє зобов'язання щодо створення та використання національної системи кваліфікацій. Відповідно до Болонського звіту 2024 (дані 2022/2023 н.р.) 33 системи вищої освіти (у т.ч. українська) затвердили НРК для вищої освіти та самосертифікували їх відповідно до РК-ЄПВО. Крім того, у цих країнах НРК і звіт про її самосертифікацію можна переглянути на загальнодоступному сайті та використовувати національними органами.

В Україні перша редакція НРК була затверджена Постановою КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».

Після оновлення 2020 р. **НРК** містить 8 рівнів, які відповідають рівням EQF LLL. Співвідносно з РК-ЄПВО 5 рівень НРК відповідає короткому циклу вищої освіти (молодший бакалавр), 6 – першому (бакалавр), 7 – другому (магістр) та 8 – третьому (доктор філософії). НРК згідно з EQF LLL 2017 та РК-ЄПВО 2018 містить чотири дескриптори: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність та автономія. НРК самосертифікована на співставність з рамками кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

4. Забезпечення якості вищої освіти

Заохочення до співпраці європейських країн у сфері забезпечення якості вищої освіти було закріплене Болонською декларацією (1999 р.) як початкове зобов'язання на шляху до створення ЄПВО. Співпраця європейських країн першочергово спрямовувалась на зміцнення довіри між системами вищої освіти і розроблення порівнянних критеріїв і методологій забезпечення якості.

2000 р. утворено Європейську мережу забезпечення якості (ENQA). 2003 р. на Берлінській міністерській конференції перед ENQA поставлено завдання розробити узгоджений набір стандартів, процедур і вказівок із забезпечення якості та дослідити шляхи забезпечення системи експертної перевірки для агенцій або органів із забезпечення якості. Починаючи з 2003 р., поступово формується картина європейської системи вищої освіти з агенціями забезпечення якості, які працюють як на інституційному, так і на програмному рівні. 2004 р. Європейську мережу забезпечення якості трансформовано в Європейську асоціацію забезпечення якості вищої освіти (ENQA).

2005 р. на Бергенській міністерській конференції були схвалені Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в ЄПВО (ESG 2005). 2008 р. засновано Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти (EQAR), який визнано основним показником довіри до агентств забезпечення якості та відповідності їхньої діяльності стандартам ESG. Упродовж 2008-2014 рр. відбувалася консолідація системи забезпечення якості в ЄПВО, яка передбачала розвиток культури якості, диверсифікацію інструментів її оцінювання, посилення ролі студентів у забезпеченні якості, розвиток міжнародної співпраці тощо.

2015 р. на Єреванській міністерській конференції прийнято переглянуту версію ESG, які стали більш гнучкими, охоплюючи нові форми освіти та забезпечуючи зв'язок з рамками кваліфікацій та результатами навчання. До сфери забезпечення якості включено інтернаціоналізацію, цифрову та неформальну освіту, посилено увагу до якості навчання та викладання. Відбулося поширення транскордонної діяльності. На Міністерській конференції також прийнято Європейський підхід до забезпечення якості спільних програм.

Відповідно до Болонського звіту 2024 (дані 2022/2023 н.р.) 33 із 49 систем вищої освіти ЄПВО визнані як такі, що повністю відповідають вимогам ESG. Це передбачає, що повноцінна система забезпечення якості діє по всій країні, в якій усі ЗВО підлягають регулярному зовнішньому оцінюванню якості агенцією, яка успішно продемонструвала відповідність ESG через реєстрацію в EQAR. У 7 країнах (у тому числі й Україні) система забезпечення якості діє по всій країні, але потрібна подальша робота, щоб повністю привести її у відповідність до ESG. Національне агентство здійснює активну підготовку до набуття повного членства в ENQA та реєстрації в EQAR.

2024 р. під час Тиранської міністерської конференції міністри освіти країн ЄПВО погодились щодо необхідності приведення ESG у відповідність до сучасних досягнень, викликів та очікувань вищої освіти та доручили Робочій групі супроводу Болонського процесу до 2026 р. підготувати оновлену версію рекомендацій.

1.3 Система забезпечення якості вищої освіти в Україні

1.3.1 Складові системи забезпечення якості вищої освіти в Україні

Відповідно до статті 16 Закону України «Про вищу освіту» складовими системи забезпечення якості вищої освіти в Україні є:

I. Система забезпечення ЗВО якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості освіти)

II. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти

III. Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти

I. Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості освіти)

– політики і процедури, у межах яких заклади вищої освіти мають забезпечувати якість освітньої діяльності та освітніх програм, і є частиною їх стратегічного менеджменту*.

Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1)** визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2)** здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3)** щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4)** забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5)** забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6)** забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7)** забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8)** забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;
- 9)** інших процедур і заходів.

**Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти: українсько-англійські / англійсько-українські паралелі / Заг. ред.: Бутенко А. П., Васько Р. В., Єременко О. В., Корольова А. В., Стукало Н. В. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2025. 104 с.*

Система забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за його поданням оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

II. Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти

- система оцінювання освітньої діяльності та освітніх програм, яка підтверджує ефективність внутрішнього забезпечення якості закладу, діє як каталізатор для вдосконалення і пропонує нові перспективи закладу*.

Система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1)** *забезпечення ефективності процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;*
- 2)** *забезпечення наявності системи проведення процедур зовнішнього забезпечення якості;*
- 3)** *забезпечення наявності оприлюднених критеріїв прийняття рішень відповідно до Стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти;*
- 4)** *налагодження доступного і зрозумілого звітування;*
- 5)** *проведення періодичних перевірок діяльності систем забезпечення якості та механізмів роботи з отриманими рекомендаціями;*
- 6)** *інших процедур і заходів.*

III. Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1)** *забезпечення наявності та ефективності процесів і процедур зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;*
- 2)** *забезпечення наявності достатніх і збалансованих ресурсів для здійснення процесів зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;*
- 3)** *забезпечення незалежності у діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;*
- 4)** *підзвітність;*
- 5)** *інших процедур і заходів.*

**Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти: українсько-англійські / англійсько-українські паралелі / Заг. ред. : Бутенко А. П., Васько Р. В., Єременко О. В., Корольова А. В., Стукало Н. В. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2025. 104 с.*

1.3.2 Роль системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

ESG 2015

«Успішно впроваджена система забезпечення якості постачатиме інформацію, яка зможе запевнити заклад вищої освіти і громадськість у належній якості діяльності закладу вищої освіти, а також даватиме поради і рекомендації щодо можливих шляхів удосконалення його роботи (підвищення якості)».

Система зовнішнього забезпечення якості освіти є каталізатором та стимулятором позитивних змін у вищій освіті України, а не спрямована на вирішення завдань внутрішніх систем. Саме тому ключова роль у забезпеченні якості освіти покладається на внутрішню систему забезпечення якості ЗВО, яка є основою для постійного вдосконалення.

Концептуальні засади внутрішнього забезпечення якості освіти у ЗВО

Автономія ЗВО: самостійність, незалежність і відповідальність

Формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються шляхом розвитку автономії закладів вищої освіти та академічної свободи учасників освітнього процесу.

Автономія закладу вищої освіти — це самостійність, незалежність і відповідальність ЗВО у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів (пункт 1) частини 1 статті 1 Закону України «Про вищу освіту»).

Заклад вищої освіти має:

- *бути здатним до самоорганізації* — самостійно організовувати освітній процес, управління, дослідницьку та іншу діяльність;
- *бути здатним до саморегулювання* — визначати і дотримуватись власних правил, здійснювати контроль за якістю освіти, своєчасно виявляти й усувати недоліки;
- *бути відкритим до критики* — сприймати зовнішнє оцінювання, зауваження та пропозиції як джерело для вдосконалення, а не як загрозу;
- *служити громадському інтересові* — діяти соціально відповідально: готувати фахівців, потрібних для економіки та культури України, формувати громадян з активною позицією, проводити дослідження, що мають суспільну значущість;
- *сприяти встановленню істини стосовно викликів, що постають перед державою і суспільством* — бути інтелектуальним лідером, що допомагає суспільству критично аналізувати, осмислювати складні проблеми та шукати обґрунтовані рішення;
- *здійснювати діяльність прозоро та публічно* — забезпечувати відкритість управлінських рішень, фінансової діяльності, результатів опитувань, змін в освітніх програмах, враховувати думки стейкхолдерів.

Закон України «Про вищу освіту» (пункт 5) частини 3 статті 3)

Отже, автономія – це не лише право на самостійне ухвалення рішень, а передусім обов'язок нести відповідальність за їх наслідки. Закон визначає межі академічної, організаційної, кадрової та фінансової автономії.

У межах автономії заклад вищої освіти:

- самостійно формує власну політику якості освіти
- визначає пріоритети розвитку
- несе відповідальність за реалізацію процедур і прийняті рішення

Ефективна система внутрішнього забезпечення якості освіти:

- регулярно аналізує й оцінює якість освіти;
- враховує потреби внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів;
- своєчасно реагує на результати моніторингу;
- забезпечує ефективність заходів реагування;
- оцінює якість механізмів моніторингу.

Унікальна внутрішня культура ЗВО як основа системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Якість освіти не можна «привнести ззовні», скопіювати з досвіду іншого закладу вищої освіти. **Справжня якість формується зсередини** – у самому закладі вищої освіти, виходячи з:

- **місії та візії ЗВО:** для чого існує університет, яку роль бачить у суспільстві, які цінності відстоює;
- **академічних традицій і етичних норм:** поваги до знань, чесності, академічної свободи, критичного мислення;
- **культури взаємоповаги, відкритості, довіри:** коли всі учасники освітнього процесу (студенти, викладачі, адміністрація, працівники) відчують себе частиною спільноти, можуть висловлюватися, впливати на зміни й бути почутими.

У такому середовищі якість не сприймається як зовнішній контроль або обов'язок, а стає внутрішньою потребою і цінністю. Учасники освітнього процесу хочуть працювати краще, бо вірять у сенс того, що роблять.

Системність у внутрішніх процесах забезпечення якості

Якість освіти не досягається окремими зусиллями чи разовими ініціативами – вона потребує системного підходу. Це означає, що процеси в закладі вищої освіти мають бути взаємопов'язаними, логічно узгодженими та спрямованими на досягнення спільної мети – якісної освіти для студентів.

Системність створює підґрунтя для стабільної, передбачуваної та ефективної діяльності закладу, яка відповідає очікуванням студентів і стейкхолдерів.

Системність передбачає, що:

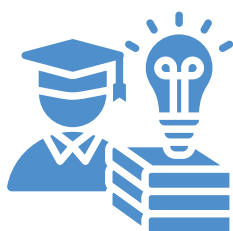
- політика і цілі у сфері якості є чіткими, конкретними та підтримуються всіма учасниками освітнього процесу;
- усі рівні управління і структурні підрозділи діють узгоджено, дотримуючись єдиних стандартів і процедур;
- планування, реалізація, моніторинг і вдосконалення якості освіти відбуваються послідовно й циклічно, із чітким розподілом відповідальності;
- управлінські рішення ухвалюються на основі аналізу даних, а не інтуїтивно чи ситуативно;
- результати моніторингу та внутрішнього оцінювання використовуються для реальних змін і вдосконалень, а не для формального звітування.

Забезпечення якості освіти – спільна відповідальність усіх у ЗВО

У системі внутрішнього забезпечення якості кожен учасник освітнього процесу має визначену роль і сферу відповідальності. Якість освіти – це завдання не лише адміністрації та окремих підрозділів. **Вона формується спільними зусиллями всіх у ЗВО:**

Адміністрація закладу вищої освіти забезпечує стратегічне управління якістю освіти: формує політики й процедури, ухвалює управлінські рішення на основі об'єктивних даних і зворотного зв'язку, координує діяльність усіх учасників освітнього процесу, забезпечує прозорість і відкритість управління, підтримує ініціативи щодо вдосконалення якості освіти та створює умови для розвитку внутрішньої системи забезпечення якості як цілісного інституційного механізму. Адміністрація структурних підрозділів (факультетів, інститутів) відповідає за реалізацію освітніх програм, координацію освітнього процесу, організацію моніторингових процедур і сприяння підвищенню якості освіти на рівні підрозділу, підтримуючи сталість і практичну реалізацію політик якості в щоденній діяльності.

Науково-педагогічні працівники формують і оновлюють зміст освітніх компонентів, обирають ефективні методи навчання і викладання, здійснюють об'єктивне оцінювання з дотриманням академічної доброчесності, беруть участь у розробці й перегляді освітніх програм, у процедурах внутрішнього забезпечення якості, надають зворотний зв'язок адміністрації;

Здобувачі вищої освіти впливають на якість через зворотний зв'язок, участь у студентському самоврядуванні, представництво у дорадчих і управлінських органах, участь у розробці та перегляді освітніх програм, ініціативи щодо вдосконалення навчання, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Допоміжні підрозділи забезпечують стабільність і функціональність освітнього процесу, організаційні, інформаційні, технічні та фінансові умови для якісної реалізації освітніх програм, а також беруть участь у внутрішній системі забезпечення якості, надаючи аналітичну підтримку і сприяючи створенню безпечного, інклюзивного освітнього середовища. Наприклад, бібліотека забезпечує доступ до актуальних джерел інформації; IT-відділ – безперебійну роботу цифрової інфраструктури та платформ для навчання; бухгалтерія – фінансову прозорість та своєчасне ресурсне забезпечення.

Ефективне функціонування системи забезпечення якості можливе лише за умови чіткого усвідомлення всіма учасниками своїх ролей і відповідальності. Тоді якість освіти перестає бути справою окремих осіб і перетворюється на спільну цінність закладу. Водночас внутрішня якість неможлива без діалогу із зовнішнім середовищем. Про роль і форми залучення зовнішніх стейкхолдерів йтиметься далі.

Чіткий розподіл обов'язків і відповідальності на всіх рівнях

Ефективне внутрішнє забезпечення якості освіти неможливе без чіткого й зрозумілого розподілу повноважень між усіма учасниками освітнього процесу.

Кожен має точно розуміти:

- що саме входить до його обов'язків;
- за що він несе відповідальність
- як його дії впливають на якість освіти.

Такий підхід дозволяє уникнути дублювання функцій, управлінського хаосу та перекладання відповідальності у разі помилок. Водночас необхідно розвивати управлінську культуру на основі лідерства, довіри та співпраці, об'єднуючи людей навколо спільних цінностей, надихаючи на вдосконалення, і створювати умови для відповідального вибору, а не для автоматичного виконання вказівок.

Управлінські рішення мають ґрунтуватися на аналізі інформації

Однією із необхідних умов ефективної системи внутрішнього забезпечення якості є ухвалення рішень на основі фактів, а не припущень чи інтуїції.

Інформація, яка використовується для прийняття рішень керівництвом ЗВО, органами управління або уповноваженими підрозділами, має бути:

- **своєчасною** (зібраною без затримок, поки вона залишається актуальною);
- **повною** (охоплювати всі важливі аспекти, зокрема, результати опитувань, академічну успішність, кадровий склад, відгуки стейкхолдерів);
- **об'єктивною** (базуватись на достовірних джерелах, бути вільною від упереджень, викривлень або фальсифікацій).

Рішення, ухвалені на основі своєчасної, повної та об'єктивної інформації, є обґрунтованими, викликають довіру учасників освітнього процесу і підвищують ефективність управління. У такій системі прозорість і доказовість – не формальність, а щоденна практика.

Постійне вдосконалення - основа розвитку системи забезпечення якості закладу вищої освіти

Система внутрішнього забезпечення якості у ЗВО не може бути «раз і назавжди завершеною». Її ефективність залежить від постійного вдосконалення — як окремих елементів, так і системи в цілому. **Це означає безперервну роботу над:**

- **якістю змісту освіти** (оновлення змісту програм, удосконалення методів навчання);
- **якістю освітньої діяльності** (професійний розвиток викладачів, ефективна комунікація зі студентами, поліпшення навчального середовища);
- **якістю управлінських процесів** (перегляд процедур, цифровізація, залучення стейкхолдерів до ухвалення рішень, моніторинг ефективності).

Постійне вдосконалення — це не реакція на недоліки, а культура розвитку. Саме такий підхід дозволяє ЗВО залишатися сучасним, гнучким і здатним відповідати на виклики часу. Якість не можна забезпечити один раз — її потрібно підтримувати щодня. Вона починається з внутрішньої мотивації, але втілюється через спільну відповідальність, критичне мислення та готовність до змін.

1.3.3 Роль зовнішніх стейкхолдерів у забезпеченні якості у ЗВО

СТЕЙКГОЛДЕРИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Внутрішні:

- адміністрація ЗВО
- викладачі та науковці
- допоміжний персонал
- здобувачі вищої освіти

Зовнішні:

- роботодавці
- випускники
- батьки
- інвестори
- держава

Зовнішні стейкхолдери — це не зовнішні спостерігачі, а активні учасники системи забезпечення якості, які формують запит на результати освіти та компетентності випускників, забезпечують зв'язок освіти з ринком праці та суспільством, сприяють практичній орієнтації та інноваційності освітніх програм, впливають на довіру до ЗВО та його репутацію, підсилюють відповідальність закладу перед суспільством.

РОЛЬ ЗОВНІШНІХ СТЕЙКГОЛДЕРІВ

Як впливають на якість освіти

Роботодавці

Формують запит на результати навчання і компетентності випускників, допомагають зробити освіту практико-орієнтованою, актуальною для ринку праці і конкурентоспроможною.

- дають пропозиції під час розроблення та оновлення ОП;
- оцінюють зміст дисциплін і пропонують сучасні методи навчання;
- надають зворотний зв'язок про готовність випускників до роботи;
- входять до складу наглядових і дорадчих органів;
- організовують практику, стажування, проводять гостьові лекції.

Випускники

Уже пройшли навчання і застосували знання на практиці. Вони можуть об'єктивно оцінити, наскільки освіта була корисною, і допомогти покращити її для наступних поколінь.

- беруть участь в опитуваннях, фокус-групах;
- надають зворотний зв'язок щодо освітніх програм й окремих курсів;
- входять до складу дорадчих рад;
- підтримують студентів через менторство, гостьові лекції, майстер-класи;
- зміцнюють репутацію закладу своїми досягненнями і публічними відгуками.

Батьки

Хоч і не залучені безпосередньо до освітнього процесу, можуть суттєво впливати на якість освіти через турботу про умови навчання, безпеку, психологічний комфорт, особливо якщо йдеться про неповнолітніх студентів.

- надають зворотний зв'язок через опитування, скарги чи звернення;
- беруть участь у зустрічах з адміністрацією;
- підтримують принципи академічної доброчесності в родині;
- долучаються до спільних ініціатив, зокрема соціальних, підтримки освітніх проєктів.

Інвестори

Підтримують розвиток ЗВО, вкладаючи фінансові, матеріальні або інтелектуальні ресурси. Їхня участь створює можливості для модернізації, інновацій та посилення конкурентоспроможності ЗВО.

- фінансують освітні, наукові або інфраструктурні проєкти;
- беруть участь у стратегічному плануванні та роботі наглядових рад;
- надають стипендії, гранти, підтримують дослідження та студентські ініціативи;
- оцінюють ефективність інвестованих проєктів;
- сприяють зміцненню репутації ЗВО у зовнішньому середовищі.

Серед стейкхолдерів особливе місце займає **засновник ЗВО**. Це органи державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано заклад вищої освіти. Засновник не бере участі безпосередньо в освітньому процесі, проте відіграє ключову роль у формуванні інституційних умов для забезпечення якості освіти. Законодавство надає йому повноваження, що мають критичне значення для функціонування системи внутрішнього забезпечення якості: це затвердження статуту закладу та внесення змін до нього, укладання і розірвання контракту з керівником ЗВО, контроль за фінансово-господарською діяльністю, а також контроль за дотриманням статуту. Через затвердження статуту засновник визначає організаційну рамку, в межах якої працює система внутрішнього забезпечення якості; через контракт із керівником – впливає на стратегічне управління якістю, оскільки саме керівник відповідає за реалізацію політики якості; здійснюючи фінансовий контроль, засновник гарантує стабільність ресурсного забезпечення освітніх програм; контроль за дотриманням статуту, своєю чергою, забезпечує законність, прозорість рішень і зміцнює довіру до закладу. Отже, роль засновника у створенні умов, за яких система забезпечення якості може діяти ефективно, автономно та відповідально.

1.3.4 Рівні залучення стейкхолдерів до системи внутрішнього забезпечення якості

Залучення стейкхолдерів може відбуватися на різних рівнях: від інформування до співвідповідальності за прийняті рішення.

Рівень	Мета	Зміст	Приклади
Інформування	<i>забезпечення прозорості, формування довіри та обізнаності</i>	Стейкхолдери отримують доступ до актуальної інформації про діяльність закладу, якість освіти, прийняті рішення та заплановані зміни. Інформування не обмежується передачею інформації, а передбачає, що вона зрозуміла, своєчасна і має канал для зворотного зв'язку	• публікація звітів на сайті ЗВО; • інформування про зміни в освітніх програмах або політиках; • регулярне оновлення інформації про результати моніторингів (наприклад, через інформаційно-комунікаційну систему ЗВО, електронну розсилку або окремі інтерфейси для стейкхолдерів); • інформація про ухвалені рішення та впроваджені зміни (зокрема, на основі зворотного зв'язку із стейкхолдерами); • публікація результатів оцінки ефективності змін або заходів із забезпечення якості (наприклад, за підсумками опитувань чи внутрішнього аудиту); • надання роз'яснень щодо процедур і стандартів.

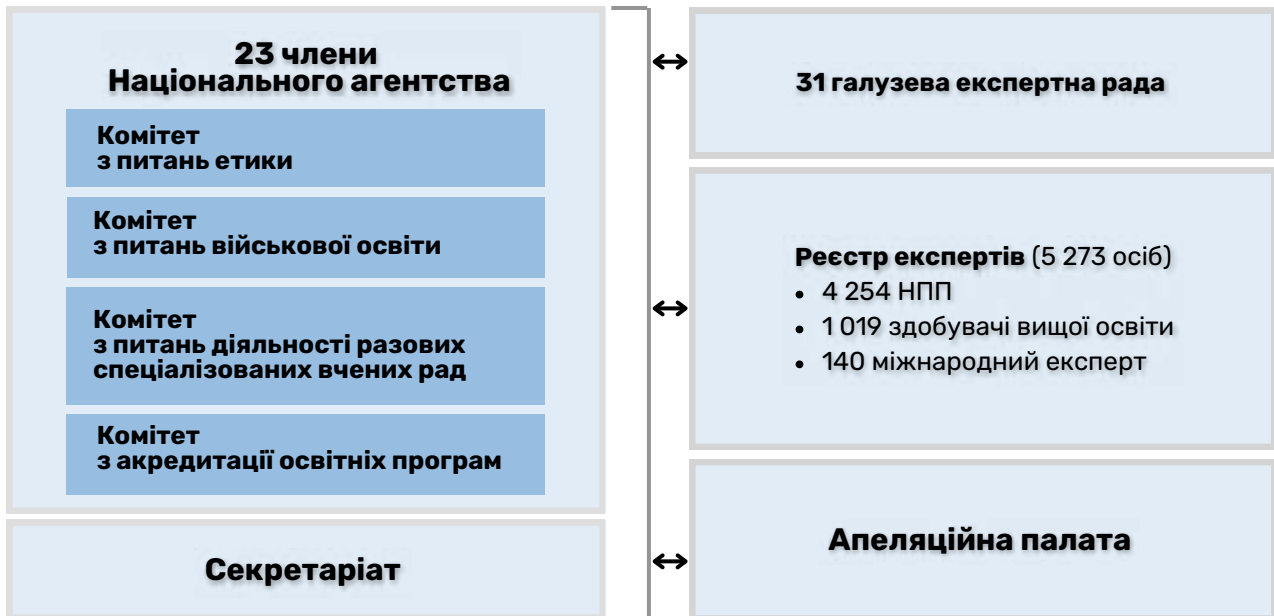
Рівень	Мета	Зміст	Приклади
Надання зворотного зв'язку, консультування	<i>краще розуміння очікувань, виявлення проблем, обґрунтованість рішень</i>	ЗВО збирає думки, зауваження та пропозиції від стейкхолдерів для врахування під час ухвалення рішень. Остаточне рішення приймається закладом.	- опитування студентів про якість викладання; - фокус-групи з роботодавцями або випускниками щодо релевантності освітніх програм; - електронні форми для збору зворотного зв'язку.
Спільна участь	<i>рішення, які є результатом діалогу і спільного бачення</i>	Стейкхолдери беруть безпосередню участь у розробці документів, освітніх програм, ініціатив або внутрішніх змін, але остаточне слово залишається за ЗВО.	- участь студентів, викладачів, роботодавців у групах із розробки чи перегляду освітніх програм; - співавторство в проектах покращення освітнього середовища.
Співвідповідальність	<i>реальне партнерство і підзвітність</i>	Стейкхолдери беруть участь у прийнятті рішень на рівні дорадчих, наглядових чи управлінських органів і поділяють відповідальність за їх реалізацію	- участь у дорадчих органах (наглядова рада, рада роботодавців тощо), де формуються політики, стратегії і ключові рішення щодо якості освіти; - участь студентів у вчених радах або комісіях із внутрішнього оцінювання; - участь у постійно діючих комісіях (наприклад, комісії з академічної доброчесності тощо), де стейкхолдери мають право голосу і разом відповідають за реалізацію рішень

Рівні залучення стейкхолдерів відображають ступінь їхнього впливу на систему внутрішнього забезпечення якості. Від простого інформування до участі в ухваленні рішень — кожен рівень сприяє прозорості, підзвітності та розвитку довіри. Що вищий рівень залучення, то більша спільна відповідальність і сильніше відчуття причетності до якості освіти. Ефективна система якості передбачає наявність усіх рівнів, гнучке їх поєднання і поступовий рух до партнерства.

1.4 Діяльність Національного агентства

Місія Національного агентства із забезпечення вищої освіти – забезпечувати сталість і послідовність розвитку культури якості вищої освіти та її захист через ефективне партнерство стейкхолдерів.

Структура Національного агентства*

Стратегічні цілі Національного агентства:

- набуття повного членства в Європейській асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та включення до Європейського реєстру агентств із забезпечення якості (EQAR)
- удосконалення системи зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, зокрема створення моделі інституційної акредитації та функціонування незалежних установ з оцінювання якості
- заохочення інноваційних практик у закладах вищої освіти у взаємодії досліджень, освіти та бізнесу

Цінності Національного агентства:

партнерство, інноваційність, відповідальність, доброчесність, відкритість, прозорість, незалежність, професіоналізм, довіра.

Документи, які регулюють діяльність Національного агентства:

- Статут Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23 січня 2024 р. № 71)
- Політика забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (у редакції, затвердженій рішенням Національного агентства від 24 грудня 2024 року, протокол № 22 (72))

*станом на 18.11.2025 р.

Національне агентство здійснює зовнішнє оцінювання якості вищої освіти відповідно до **Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти** (затвердженого наказом Наказ Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2024 року № 686). Процедура акредитації освітніх програм повністю узгоджена зі **Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015)**.

Джерело: <https://esu-online.org/>

- **спільні рамки** щодо систем забезпечення якості для навчання і викладання на європейському, національному та інституційному рівні
- **забезпечення та вдосконалення** якості вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти
- **взаємна довіра**, що сприяє визнанню та мобільності у межах та поза національних кордонів
- **інформація** щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти

Ч.1. Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості

Ч. 2. Стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості

Ч. 3. Стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості

критерії оцінювання ОП зорієнтовані на:

- політику забезпечення якості в ЗВО
- процедури розроблення і вдосконалення освітніх програм
- студентоцентроване навчання
- професійний розвиток викладачів
- матеріальні ресурси та освітнє середовище

процедура акредитації забезпечує:

- прозорість та публічність
- об'єктивність методології
- чіткість критеріїв оцінювання
- залучення професійних експертів
- можливість оскарження результатів

внутрішнє забезпечення якості передбачає:

- залучення стейкхолдерів
- підтримку довіри суспільства
- офіційний статус та незалежність
- аналіз стану вищої освіти України
- постійне вдосконалення процесів

Однією з трьох стратегічних цілей Національного агентства є набуття повноправного членства в Європейській асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та включення до Європейського реєстру агентств із забезпечення якості (EQAR). Протягом 2024-2025 рр. було підготовлено звіт самооцінювання на відповідність Національного агентства стандартам ESG 2015. Станом на 2025 р., Національне агентство знаходиться в активній фазі зовнішнього експертного оцінювання для набуття повного членства в ENQA та реєстрації в EQAR.

Представлення різних груп стейкхолдерів в акредитаційному процесі

Заклад вищої освіти

- інформує про намір акредитувати ОП
- готує відомості про самооцінювання ОП
- подає заяву про проведення акредитації ОП
- співпрацює з експертною групою

Відомості про самооцінювання освітньої програми

Експертна група

- аналізує відомості про самооцінювання
- здійснює візит до ЗВО
- надає рекомендації для вдосконалення ОП

Склад:

- **НПП/НП** зі спеціальності, за якою реалізується ОП, науковий ступінь доктора наук для ОП рівня PhD
- **обов'язкове залучення студента**, який навчається на відповідній (суміжній) спеціальності
- можливе залучення **представника роботодавця** на підставі подання роботодавця, організації роботодавців
- можливе залучення **міжнародного експерта**

Звіт експертної групи

Галузева експертна рада

- аналізує відомості про самооцінювання ОП та звіт ЕГ
- готує проект експертного висновку ГЕР
- затверджує експертний висновок ГЕР на засіданні

Склад:

- **НПП/НП**, не менше 1 особи за кожною спеціальністю, включеною до відповідної галузі знань
- представники **органів студентського самоврядування**
- представник держави, організацій та об'єднань роботодавців, професійних асоціацій
- **міжнародний експерт**

Експертний висновок ГЕР

Національне агентство

- затверджує графік подання заяв про акредитацію та відомостей про самооцінювання
- аналізує акредитаційну справу
- затверджує рішення Національного агентства

Склад:

- **не менше одного представника:** НАН України, кожної національної галузевої академії наук, ЗВО державної форми власності, ЗВО комунальної форми власності, ЗВО приватної форми власності
- **2 представники здобувачів вищої освіти** першого або другого рівня
- **3 представники всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців**

Рішення Національного агентства

Академічна доброчесність

Діяльність Національного агентства у сфері академічної доброчесності передбачає:

- Формування принципів та практик дотримання академічної доброчесності на рівні закладів вищої освіти у процесі акредитації освітніх програм;
- Розроблення **Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (2022)**;
- Розгляд скарг та повідомлень про порушення академічної доброчесності у дисертаціях, за результатом захисту яких присуджено науковий ступень доктора філософії, кандидата (доктора) наук;
- Припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії у випадку встановлення відповідно до законодавства у кваліфікаційній роботі здобувача ступеня доктора філософії фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації (частина 6 статті 6 Закону України «Про вищу освіту»);
- Встановлення відповідно до законодавства фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України;
- Адміністрування інформаційної системи «NAQA.Svr».

Міжнародна співпраця

Повне членство в міжнародних організаціях

- Міжнародна мережа агентств із забезпечення якості у вищій освіті (INQAAHE)
- Мережа агентств забезпечення якості вищої освіти Центральної та Східної Європи (CEENQA)
- Європейська мережа академічної доброчесності (ENAI)
- Глобальна мережа академічної доброчесності (GAIN)
- Міжнародний центр академічної доброчесності (ICAI)

Асоційоване членство в Європейській асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA)

Консультативна рада

провідні закордонні експерти із забезпечення якості та академічної доброчесності з Великобританії, США, Швеції, Франції та інших країн Європи

Міжнародні експерти

- міжнародні експерти у складі ГЕР
- 140 осіб з міжнародним досвідом у Реєстрі експертів

угоди про співпрацю з понад 20 закордонними агенціями забезпечення якості вищої освіти

участь у реалізації понад 20 міжнародних проєктів

участь представників Національного агентства у понад 100 міжнародних заходах щорічно

2. Зовнішнє оцінювання якості освітніх програм

2.1 Процедура акредитації освітніх програм

Акредитація – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти, що здійснюється за критеріями, визначеними **Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.**

2.1.1 Етапи акредитаційної процедури

Доекспертна підготовка матеріалів акредитаційної справи:

- опрацювання заявок ЗВО про наміри проведення акредитації;
- перевірка належності оформлення поданої акредитаційної справи;
- визначення форми процедури акредитації освітньої програми на основі пропозицій ЗВО;
- формування та затвердження Графіку прийняття заяв про акредитацію освітніх програм;
- формування експертних груп та призначення їх складу;
- інформаційне та організаційне забезпечення процедури акредитації.

Акредитаційна експертиза:

- експертне оцінювання освітньої програми експертною групою;
 - вивчення відомостей про самооцінювання та інших матеріалів АС
 - візит до ЗВО (в очній, дистанційній або змішаній формі)
 - підготовка звіту експертної групи
- підготовка та затвердження експертного висновку ГЕР.

Розгляд акредитаційної справи на засіданні Національного агентства та прийняття рішення:

про акредитацію освітньої програми з визначенням «зразкова»

- щодо жодного з Критеріїв не встановлено відповідність за рівнями «Е» чи «F»;
- відповідність за рівнем «А» щодо п'яти і більше Критеріїв, включаючи Критерії 2, 6 і 8, а для програм третього рівня – також Критерію 10.

про акредитацію освітньої програми

- щодо жодного з Критеріїв не встановлено відповідність за рівнями «Е» чи «F»;
- відповідність за рівнем «А» встановлено менше ніж з п'яти Критеріїв або відповідність за рівнем «А» встановлено з п'яти і більше Критеріїв, проте не встановлено відповідності за рівнем «А» за Критеріями 2, 6 і 8, та Критерію 10 – для програм третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня.

про умовну (відкладену) акредитацію освітньої програми

- відповідність за рівнем «Е» не більше ніж з трьох Критеріїв;
- щодо жодного з Критеріїв не встановлено відповідність за рівнем «F».

про відмову в акредитації освітньої програми

- відповідність за рівнем «Е» щодо чотирьох і більше Критеріїв або відповідність за рівнем «F» хоча б одного з Критеріїв

Експертне оцінювання – це етап акредитаційної експертизи, який передбачає залучення експертної групи до оцінювання освітньої програми.

Експертна група (ЕГ) формується в складі керівника та щонайменше двох експертів, у тому числі одного експерта з числа здобувачів вищої освіти, якщо інше не передбачено Положенням про акредитацію освітніх програм. У разі одночасної акредитаційної експертизи двох чи трьох освітніх програм склад експертної групи збільшується на одного або двох експертів відповідно.

ЕГ формується з осіб, які включені до **Реєстру експертів Національного агентства**, з урахуванням наступних правил:

- експерт є фахівцем/здобувачем вищої освіти зі спеціальності освітньої програми, яка акредитуватиметься, або за унеможливлення повної відповідності – із суміжної спеціальності;
- експерт з числа здобувачів вищої освіти навчається на рівні вищої освіти не нижче ніж рівень освітньої програми, яка акредитується;
- під час акредитаційної експертизи освітньої програми третього рівня вищої освіти один з експертів повинен мати науковий ступінь доктора наук;
- до складу ЕГ не включаються експерти, які мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів з ЗВО;
- члени відповідних ГЕР не включаються до складу ЕГ з акредитації освітніх програм за спеціальністю, яка належить до цієї галузі.

Експертне оцінювання передбачає:

- 1) попереднє вивчення ЕГ відомостей про самооцінювання, доданих до них матеріалів, а також усіх інших матеріалів та інформації, включно з наданою секретаріатом Національного агентства, що стосується освітньої програми і освітньої діяльності ЗВО за цією програмою;
- 2) формування програми візиту експертів та узгодження її із ЗВО.
- 3) візит експертів;
- 4) складання експертною групою проекту звіту і подання його до Національного агентства через інформаційно-комунікаційну систему Національного агентства;
- 5) доопрацювання експертною групою проекту звіту, його підписання і подання остаточної версії до ІКС.

Документи, якими керується ЕГ під час експертного оцінювання освітніх програм:

- *Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2024 року № 686)*
- *Положення про експерта та експертну групу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (затверджене протоколом засідання Національного агентства № 11 (83) від 15 липня 2025 року)*
- *Інструкція для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо організації роботи експертної групи в процесі проведення акредитаційної експертизи (затверджена наказом Національного агентства № 52 від 01 вересня 2025 року)*
- *Кодекс академічної доброчесності Національного агентства (схвалений на засіданні Національного агентства, протокол № 10 (82) від 24 червня 2025 року)*

2.1.2 Робота експертної групи в акредитаційному процесі

Етап 1. Підготовка до візиту

(10 робочих днів)

Наказ про призначення експертної групи

Не пізніше ніж через 10 робочих днів із дня реєстрації заяви ЗВО про проведення акредитації

- визначає склад ЕГ;
- строк роботи, у тому числі дати візиту експертів у відповідному ЗВО та кінцевий термін подання звіту ЕГ.

- організація і координування роботи ЕГ на підготовчому етапі
- вивчення і аналіз матеріалів акредитаційної справи
- формування переліку питань, що потребують уточнення
- підготовка проекту програми візиту експертів

Програма візиту експертної групи

обов'язкові зустрічі:

- зі здобувачами освіти;
- з науково-педагогічними працівниками;
- з роботодавцями та іншими зовнішніми стейкхолдерами;
- з представниками адміністрації;
- з гарантом;
- з авторами Відомостей про самооцінювання;
- огляд матеріально-технічної бази;
- відкрита зустріч;
- резервна зустріч;
- фінальний брифінг.

- погодження проекту програми візиту експертів із гарантом ОП

**не пізніше ніж за
5 робочих днів до початку
візиту експертів**

- завантаження програми візиту експертів до ІКС

**не пізніше ніж за
3 робочі дні до початку
візиту експертів**

- запит на додаткові документи

- подається до початку візиту експертної групи до ЗВО
- подається лише за необхідності
- потрібно урахувати, що у ЗВО повинно бути достатньо часу для збору і подання інформації у відповідь на запит
- урахувати, що для кожного із документів запиту у розділі «Аналіз» звіту ЕГ за відповідним Критерієм має бути відображено інформацію, яку було отримано із цього документу, та зазначено посилання на нього
- подавати запит і отримувати відповідь на нього можна лише через систему ІКС
- за запитом керівника ЕГ ЗВО надає експертній групі тимчасовий доступ до матеріалів дистанційного навчання та інших навчально-методичних матеріалів на відповідних ресурсах ЗВО (за наявності).

- аналіз і уточнення запитань до кожної зустрічі в рамках візиту
- підведення підсумків роботи ЕГ на підготовчому етапі
- підготовка до зустрічей

Чіткий план проведення кожної зустрічі
(перелік питань та порядок їхнього розгляду, розподіл між членами ЕГ)

Етап 2. Візит експертної групи до ЗВО

(3 робочі дні)

перший та другий день візиту експертів

- проведення зустрічей відповідно до погодженої програми візиту
- у разі необхідності внесення змін до програми візиту експертів усі зміни повинні бути погоджені ЕГ і ЗВО та доведені до відома відділу супроводу експертів, а програма візиту із змінами додана до звіту ЕГ у формі додатку
- у випадку акредитації у дистанційній або змішаній формі ЕГ здійснює відеозапис усіх зустрічей

третій день візиту експертів

- підведення підсумків візиту
 - узгодження рішення щодо відповідності ОП вимогам критеріїв
 - знаходження консенсусу щодо позитивних практик та/або недоліків ОП
- ЕГ працює в закритому форматі без залучення сторонніх осіб
 - зустрічі з представниками ЗВО не проводяться

Етап 3. Робота ЕГ над написанням звіту

(12 робочих днів)

у разі одночасної акредитаційної експертизи двох чи трьох освітніх програм термін написання звіту може бути збільшений на 2 або 4 робочі дні відповідно

(5 робочих днів)

написання тексту проєкту звіту ЕГ

- аналіз виконання вимог кожного Критерію
- визначення позитивних практик та їх обґрунтування
- визначення недоліків та їх обґрунтування
- визначення рівня відповідності за кожним Критерієм
- надання рекомендацій
- написання Резюме

формування Додатку 1 до звіту ЕГ «Перелік суттєвих недоліків»

Направлення проєкту звіту разом із Додатком 1 для аналізу відділом акредитації

- дату направлення проєкту звіту ЕГ для аналізу відділом акредитації визначено в Наказі про призначення експертної групи
- визначені у проєкті звіту ЕГ рівні відповідності критеріям неможливо буде змінити під час доопрацювання звіту

(3 робочі дні)

- аналіз проєкту звіту ЕГ відділом акредитації освітніх програм

(4 робочі дні)

- доопрацювання тексту звіту ЕГ після аналізу відділом акредитації
- удосконалення тексту, враховуючи коментарі відділу акредитації

- дату подання звіту ЕГ визначено в Наказі про призначення ЕГ
- звіт ЕГ вважається завершеним і поданим після підписання членами ЕГ
- член ЕГ, який повністю або частково не погоджується із зазначеними у звіті оцінками відповідності Критеріям та/або рекомендаціями, підписує його з додаванням окремої думки, яка містить обґрунтування позиції експерта та є невід'ємною частиною цього звіту
- у випадку проведення одночасної акредитаційної експертизи двох чи трьох освітніх програм звіт складається окремо щодо кожної з них та не може містити фрагменти іншого звіту ЕГ

Звіт експертної групи

(протягом 3 робочих днів після подання звіту)

- подання зауважень до звіту ЕГ від ЗВО

Етап 4. Розгляд акредитаційної справи ГЕР

(протягом 3 робочих днів після отримання доступу до проєкту експертного висновку ГЕР)

- ознайомлення із проєктом експертного висновку ГЕР

Засідання ГЕР

- участь у засіданні ГЕР керівника ЕГ, за необхідності - усіх членів ЕГ

Етап 5. Розгляд акредитаційної справи Національним агентством

- за потреби - участь у засіданні Національного агентства (про необхідність участі в засіданні ЕГ буде повідомлено додатково)

Рішення Національного агентства

2.1.3 Постакредитаційний моніторинг освітніх програм

Зовнішнє оцінювання не завершується рішенням про акредитацію освітньої програми. Для оцінювання виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідності Критеріям оцінювання якості освітньої програми Національне агентство здійснює постакредитаційний моніторинг.

Законодавча база

Стандарт 2.3. Процеси запровадження

ESG 2015

Процеси зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, наперед визначеними, послідовно запроваджуваними і опублікованими. Вони включають:

- самооцінювання або його еквівалент;
- зовнішнє оцінювання, яке зазвичай включає відвідування закладу;
- звіт за результатами зовнішнього оцінювання;
- послідовні подальші дії за результатами оцінювання.

Зовнішнє забезпечення якості не завершується звітом експертів. У звіті надаються рекомендації для подальших дій закладу. Агентства здійснюють детальний аналіз подальшої діяльності, здійсненої закладом. Сутність подальших дій залежить від моделі зовнішнього забезпечення якості.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про вищу освіту» Національне агентство має обов'язок здійснювати постакредитаційний моніторинг акредитованих освітніх програм. Освітня програма закладу вищої освіти, яку було акредитовано іноземним агентством, проходить постакредитаційний моніторинг у відповідному агентстві.

Національне агентство здійснює постакредитаційний моніторинг на третьому році після ухвалення рішення про акредитацію. Постакредитаційний моніторинг здійснюється для всіх освітніх програм, для яких було ухвалене рішення відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів освіти, затверджене наказом МОН України від 15 травня 2024 року № 686, і не запроваджується для освітніх програм, для яких було ухвалено рішення про акредитацію до 01 серпня 2024 року.

Особливості

Постакредитаційний моніторинг освітніх програм може здійснюватись позачергово на підставі рішення Національного агентства у разі, якщо є:

- звернення суб'єктів, до сфери управління яких належать ЗВО;
- звернення Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Державної служби якості освіти України;
- звернення ЗВО про проведення постакредитаційного моніторингу його освітніх програм.

Процедура проведення постакредитаційного моніторингу

Процедура постакредитаційного моніторингу включає аналіз впроваджених ЗВО змін в освітній програмі та освітній діяльності за нею після ухвалення рішення про акредитацію: усунених недоліків, виконаних рекомендацій, а також аналіз відповідності Критеріям оцінювання якості освітньої програми.

Для здійснення постакредитаційного моніторингу у термін, встановлений у графіку проведення постакредитаційного моніторингу, заклад вищої освіти подає Національному агентству:

- відомості про зміни, що зазнали освітня програма та освітня діяльність за освітньою програмою після попередньої акредитації, за формою, затвердженою Національним агентством;
- інформацію про реагування на зауваження та недоліки, виявлені під час проведення акредитації відповідної освітньої програми, за формою, затвердженою Національним агентством;
- інші документи або посилання на електронні ресурси, що підтверджують наведену закладом вищої освіти інформацію.

Етап експертного оцінювання під час постакредитаційного моніторингу **відсутній**. Процедура включає доекспертну підготовку матеріалів (перевірку належності оформлення поданої справи і інформаційне та організаційне забезпечення процедури), розгляд ГЕР та розгляд Національним агентством.

Результати постакредитаційного моніторингу

За результатами постакредитаційного моніторингу Національне агентство встановлює виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідності Критеріям та приймає **наступні рішення щодо постакредитаційного моніторингу**:

- у разі встановлення виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та відповідності Критеріям Національне агентство приймає **рішення про успішне проходження постакредитаційного моніторингу**;
- у разі виявлення під час постакредитаційного моніторингу часткового невиконання рекомендацій, часткової невідповідності Критеріїв, Національне агентство приймає **рішення про проходження постакредитаційного моніторингу із зауваженнями** та надає закладу вищої освіти роз'яснення щодо виконання таких критеріїв та/або попереджає про необхідність їх виконання і встановлює строк для усунення виявлених недоліків;
- у разі виявлення під час постакредитаційного моніторингу невиконання Критеріїв, а саме встановлення повної невідповідності визначеному Критерію та/або виявлення недоліків, що мають фундаментальний характер і унеможливають якісну реалізацію освітньої програми, або у разі відмови закладу вищої освіти від проходження постакредитаційного моніторингу Національне агентство приймає **рішення про припинення дії сертифіката про акредитацію відповідної освітньої програми**.

Національне агентство наразі проводить експеримент з впровадження постакредитаційного моніторингу, в ході якого здійснюється апробація можливих алгоритмів та їх коригування, формуються рекомендації з підготовки інформаційно-комунікаційної системи.

2.2 Критерії оцінювання якості освітньої програми

Критерії оцінювання якості освітньої програми – це система вимог до освітньої програми та її реалізації, укладена відповідно до Стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015). Для оцінювання якості освітніх програм бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти застосовуємо дев'ять критеріїв, для рівня PhD додатково застосовуємо Критерій 10, який охоплює особливості реалізації програм третього рівня вищої освіти.

Перелік критеріїв та відповідних підкритеріїв визначено в **Положенні про акредитацію освітніх програм**, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (затвердженого наказом МОН України від 15 травня 2024 року № 686).

Критерії оцінювання якості освітньої програми:

1. Проектування освітньої програми
2. Структура та зміст освітньої програми
3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання
4. Навчання і викладання за освітньою програмою
5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність
6. Людські ресурси
7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси
8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми
9. Прозорість та публічність
10. Навчання через дослідження

Джерело: <https://naqa.gov.ua/>

Задля висвітлення актуальних рекомендацій щодо оцінювання якості освітніх програм відповідно до **Положення про акредитацію (2024)** Національне агентство підготувало методичний посібник **«Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми»**.

Він містить опис вимог до освітньої програми, освітньої діяльності за освітньою програмою і функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; посилання на законодавство України та міжнародні рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти; рекомендації щодо обґрунтування наявності недоліків із «Переліку суттєвих недоліків» та коментарі, що сприяють розумінню головних акцентів аналізу.

Відповідність Критеріїв стандартам ESG

Підхід Національного агентства до зовнішнього оцінювання якості освітніх програм розроблений відповідно до стандартів **ESG 2015**, що ґрунтуються на принципах забезпечення якості у ЄПВО. Встановлені критерії оцінювання враховують стандарти та рекомендації для внутрішнього забезпечення якості, які зазначено в Частині 1 ESG.

ESG 2015. Частина 1

Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості

1.1 Політика щодо забезпечення якості

Заклади повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту.

Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів.

1.2 Розроблення і затвердження програм

Заклади повинні реалізовувати процеси розроблення і затвердження своїх програм. Програми слід розробляти таким чином, щоб вони відповідали визначеним для них цілям, включаючи заплановані результати навчання. Необхідно чітко визначити й озвучити кваліфікації, отримані внаслідок навчання за програмою; вони повинні відповідати певному рівню національної рамки кваліфікацій для вищої освіти, відповідно, і Рамці кваліфікацій ЄПВО.

1.3 Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання

Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід.

Критерії оцінювання якості освітньої програми за Положенням про акредитацію (2024)

Включають оцінювання політики забезпечення якості ЗВО, яка сприяє розвитку культури якості (**підкритерій 8.8**), а також чітко визначені процеси розроблення, оцінювання освітніх програм (**підкритерій 8.1**). ЗВО має продемонструвати, що його система забезпечення якості реагує на виявлені недоліки (**підкритерій 8.5**) та рекомендації за результатами зовнішнього забезпечення якості (**підкритерій 8.6**). Політика та процедури забезпечення якості для розроблення та періодичного перегляду освітніх програм мають залучати студентів (**підкритерій 8.2**) та роботодавців (**підкритерій 8.3**) і враховувати інформацію про кар'єрний шлях випускників (**підкритерій 8.4**).

Аналіз процедур ЗВО щодо розроблення і затвердження освітніх програм здійснюється **відповідно до вимог Критерію 1**. Освітня програма повинна дозволяти студентам досягати результатів навчання і компетентностей, встановлених відповідним Стандартом вищої освіти (за наявності) та критеріями Національної рамки кваліфікацій, що узгоджені з Рамкою кваліфікацій ЄПВО (**підкритерій 1.1**). Вона повинна пройти офіційний процес затвердження (**підкритерій 1.3**), мати чітко визначену мету, узгоджену з місією та стратегією університету (**підкритерій 1.3**), бути розроблена з урахуванням потреб заінтересованих сторін (**підкритерій 1.4**), з використанням зовнішньої експертизи (**підкритерій 1.5**) і забезпечувати досягнення визначених результатів навчання (**підкритерій 2.2**), встановлювати очікуване навчальне навантаження студента в кредитах ЄКТС (**підкритерії 2.1 і 2.7**) і передбачати належну практичну підготовку (**підкритерій 2.5**).

Зовнішнє оцінювання включає підтвердження активної участі студента у процедурах внутрішнього забезпечення якості (**підкритерій 8.2**). ЗВО має створювати умови для студентоцентрованого навчання та викладання (**підкритерії 4.1, 4.3, 10.1, 10.4**), формування гнучких освітніх траєкторій (**підкритерій 2.4**), забезпечувати надання легкодоступної та зрозумілої інформації про

предмет і результати навчання в межах компонентів освітньої програми (**підкритерій 4.2**). ЗВО має продемонструвати чіткі та зрозумілі правила проведення контрольних заходів, а також розгляду скарг та звернень студентів (**підкритерій 5.3**). Форми контрольних заходів і критерії оцінювання мають бути чіткими та зрозумілими, встановлювати досягнення результатів навчання та бути оприлюдненими заздалегідь (**підкритерій 5.1**).

1.4 Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів

Заклади повинні послідовно застосовувати визначені наперед та опубліковані інструкції, що охоплюють усі стадії «життєвого циклу» студента, наприклад, зарахування, досягнення, визнання та атестацію.

Критерії оцінювання якості ОП зосереджуються на послідовному впровадженні чітко визначених процедур, що охоплюють кожен етап «життєвого циклу» студента, включно зі вступом (**підкритерій 3.1 і 3.2**), прогресом (**підкритерій 4.2, 5.1 і 5.3**), сертифікацією (**підкритерій 5.2**) і визнанням результатів навчання, кваліфікації (**підкритерій 3.3**), неформальної та інформальної освіти (**підкритерій 3.4**).

1.5 Викладацький персонал

Заклади повинні переконатись у компетентності своїх викладачів. Вони повинні застосовувати чесні і прозорі процеси щодо прийняття на роботу та розвитку персоналу.

Критерії зовнішнього оцінювання передбачають аналіз таких аспектів: відповідність викладачів вимогам освітньої програми та їхньої здатність фахово забезпечувати освітні компоненти (**підкритерій 6.1**); відкритість та недискримінаційність процесу підбору академічного складу (**підкритерій 6.2**); створені можливості для професійного розвитку викладачів, зокрема розвитку педагогічних навичок (**підкритерій 6.4**); участь представників роботодавців в освітньому процесі (**підкритерій 6.3**).

1.6 Навчальні ресурси і підтримка студентів

Заклади повинні мати відповідне фінансування для навчальної та викладацької діяльності, забезпечуючи адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів.

Оцінювання освітнього середовища та ресурсів ЗВО, зосереджуючись на таких аспектах: матеріальне та методичне забезпечення відповідної освітньої програми (**підкритерій 7.1**), до якого мають доступ викладачі та студенти (**підкритерій 7.2**); безпечність освітнього середовища для фізичного та психічного здоров'я (**підкритерій 7.3**); забезпечення навчальної, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки студентів (**підкритерій 7.4, 4.4**); створення умов для реалізації права на освіту осіб з особливими освітніми потребами (**підкритерій 7.5**); стандартні робочі процедури антикорупційної політики та процедури вирішення конфліктів (**підкритерій 7.6**).

1.7 Інформаційний менеджмент

Заклади повинні забезпечити збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю.

1.8 Публічна інформація

Заклади повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну, своєчасну та легкодоступну інформацію про свою діяльність, включаючи програми.

1.9 Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм

Заклади повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм, щоб гарантувати, що вони досягають встановлених для них цілей і відповідають потребам студентів і суспільства. Ці перегляди повинні вести до безперервного вдосконалення програми. Про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду, слід інформувати всі зацікавлені сторони.

1.10 Циклічне зовнішнє забезпечення якості

Заклади повинні проходити зовнішнє забезпечення якості відповідно до ESG на циклічній основі.

Встановлені критерії оцінювання спонукають ЗВО створювати ефективну систему зворотного зв'язку з роботодавцями (**підкритерій 8.3**) та студентами (**підкритерій 8.2**), здійснювати моніторинг кар'єрного шляху випускників (**підкритерій 8.4**), збирати відповідну інформацію про показники діяльності та використовувати її для ефективного управління своїми програмами та іншою освітньою діяльністю, оперативно усуваючи будь-які виявлені недоліки (**підкритерій 8.5**).

Вимоги **Критерію 9** передбачають перевірку даних, які публікують ЗВО щодо своєї діяльності (**підкритерій 9.1**). З метою інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства ЗВО оперативно розміщує точну та достовірну інформацію про освітню програму (профіль програми, навчальні плани тощо) на своєму офіційному вебсайті (**підкритерій 9.3**).

Вимоги **Критерію 8** передбачають оцінювання процедур створення, затвердження, моніторингу та регулярного перегляду освітніх програм (**підкритерій 8.1**). До нього залучаються роботодавці (**підкритерій 8.3**), студенти (**підкритерій 8.2**) та випускники (**підкритерій 8.4**). Він враховує результати зовнішнього забезпечення якості (**підкритерій 8.6**) і систематичного моніторингу (**підкритерій 8.5**) під час реалізації процедур внутрішнього забезпечення якості. Встановлені процедури мають сприяти розвитку культури якості у ЗВО (**підкритерій 8.7**).

В Україні циклічне зовнішнє забезпечення якості є обов'язковим, оскільки акредитація освітньої програми є обов'язковою передумовою для ЗВО, щоб видати диплом про вищу освіту особі, яка закінчила відповідну освітню програму та пройшла атестацію (ч. 6 ст. 7 Закону України «Про вищу освіту»).

2.3 Від відомостей про самооцінювання до звіту експертної групи

2.3.1 Аналіз відомостей про самооцінювання освітньої програми

Відомості про самооцінювання (ВСО) завжди є відправною точкою експертного аналізу освітньої програми під час акредитаційної експертизи. У них ЗВО висвітлює результати критичного самоаналізу ефективності власних процедур забезпечення якості освітньої діяльності та ілюструє, яким саме чином було забезпечено виконання вимог кожного з критеріїв, а також обґрунтовує наявність позитивних практик. Окрім того, ЗВО оцінює виклики, які доводиться долати під час реалізації освітньої програми, висвітлює заходи з усунення недоліків, виявлених внутрішньою системою забезпечення якості.

ЗВО зацікавлений допомогти експерту зорієнтуватися у своїй організаційній структурі. Розподіл повноважень та зон відповідальності, функціонування відділів, центрів тощо, форми нормативного врегулювання діяльності (десятки окремих положень чи один інтегральний документ), та навіть структура сайту – усе це входить до питань університетської автономії. Тому, як правило, у ВСО можна знайти посилання на нормативні документи, відповідні сторінки сайту, назви та повноваження структурних підрозділів, діяльність яких стосується висвітленого аспекту реалізації ОП. Вони можуть містити як узагальнення показників, так і конкретні факти, які будуть корисними для аналізу.

Розглянемо підхід до аналізу на прикладі підкритерію **4.5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності за освітньою програмою та закладу вищої освіти.**

Критерій 4

Опишіть, яким чином навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності за освітньою програмою та закладу вищої освіти:

Інтернаціоналізація діяльності є стратегічним напрямком розвитку ЗВО, що підтверджено Планом стратегічного розвитку на 2015-2025 рр. (<http://>), а також Стратегією інтернаціоналізації на 2020-2025 рр. (<http://>). З 2005 р. ЗВО є членом Асоціації Європейських Університетів (<http://>). Супровід інтернаціоналізації діяльності ЗВО здійснюється відділом міжнародних зв'язків. Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» (<http://>), здобувачі вищої освіти мають право на академічну мобільність, доступ до міжнародних інформаційних ресурсів (обмінів Еразмус+, DAAD). На ресурсах відділу міжнародних зв'язків оновлюється інформація про можливості участі у відкритих конкурсах на отримання міжнародних стипендій для кредитного навчання у закордонних університетах-партнерах, програми академічної мобільності та віртуальних обмінів (<http://>). Участь здобувачів ОП у програмах міжнародної академічної мобільності є стабільно високою (посилання на сайт – <https://>, <http://>). При розробленні проекту ОП вивчався досвід ЗВО країн Європи та США. Також проводяться заходи зарубіжних практиків (<http://>). Кафедра бере участь у міжнародних наукових проєктах (посилання на сайт кафедри – <https://>, посилання на сторінку проєкту 1 – <https://>, проєкту 2 – <https://>, проєкту 3 – <https://>). Викладачі проходять міжнародні стажування, зокрема: викладач 1 – 2023 р. Уппсальський університет (Швеція); викладач 2 – 2023-2024 рр. Університет Індіани (США); викладач 3 – 2023 р. Університет М.Бела (Словаччина); 2023 р. Університет ім. Лібега Гіссен (Німеччина); викладач 4 – 2023 р. Szkoła Główna Handlowa, CIVICA (Польща). Викладачі публікують результати досліджень у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз (<http://>). Повна інформація про діяльність НПП розміщена у профілях викладачів, на сайті кафедри (<http://>).

ВСО:

Інтернаціоналізація діяльності є стратегічним напрямком розвитку ЗВО, що підтверджено **Планом стратегічного розвитку на 2015-2025 рр.** (<http://>), а також **Стратегією інтернаціоналізації на 2020-2025 рр.** (<http://>). З 2005 р. ЗВО є членом Асоціації Європейських Університетів (<http://>).

Супровід інтернаціоналізації діяльності ЗВО здійснюється відділом міжнародних зв'язків.

Аналіз за підкритерієм:

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає вироблення та послідовну реалізацію ЗВО стратегії інтернаціоналізації

- Варто ознайомитися зі змістом виділених документів, перейшовши за посиланнями.
- На сторінці відділу міжнародних зв'язків / на сайті ЗВО ознайомитися з інформацією про реалізацію стратегії інтернаціоналізації, діяльність відділу.
- Під час зустрічей з адміністрацією ЗВО, представником відділу міжнародних зв'язків з'ясувати: *Яким чином стимулюється і підтримується міжнародна академічна мобільність та участь у міжнародних академічних проєктах студентів та викладачів у поєднанні з освітнім процесом?*
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

ВСО:

Кафедра бере участь у **міжнародних наукових проєктах** (посилання на сайт кафедри – <https://>, посилання на сторінку проєкту 1 – <https://>, проєкту 2 – <https://>, проєкту 3 – <https://>).

Викладачі проходять **міжнародні стажування**, зокрема: викладач 1 – 2023 р. Уппсальський університет (Швеція); викладач 2 – 2023-2024 рр. Університет Індіани (США); викладач 3 – 2023 р. Університет М.Бела (Словаччина); 2023 р. Університет ім. Лібега Гіссен (Німеччина); викладач 4 – 2023 р. Szkoła Główna Handlowa, CIVICA (Польща).

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає налагодження ЗВО співпраці із закордонними закладами вищої освіти, міжнародними організаціями задля створення в межах реалізації освітньої програми передумов для участі науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти у міжнародній академічній мобільності, наукових та освітніх проєктах тощо

- Передусім аналіз варто здійснювати на основі наведених у ВСО фактів та посилань. Інформації щодо академічних обмінів, реалізованих спільних проєктів, дотичних до ОП, буде цілком достатньо для підтвердження налагодженої співпраці. За потреби можна попросити посилання на **актуальні для реалізації ОП договори із закордонними закладами вищої освіти, міжнародними організаціями тощо** (або надати їх як додатковий документ).
- На сайті ЗВО/факультету необхідно ознайомитися з інформацією про заходи у межах задекларованої співпраці.

ВСО:

Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу» (<http://>), здобувачі вищої освіти мають право на академічну мобільність (обмінів Еразмус+, DAAD), доступ до міжнародних інформаційних ресурсів і баз даних.

ВСО:

На ресурсах відділу міжнародних зв'язків оновлюється інформація про можливості участі у відкритих конкурсах на отримання міжнародних стипендій для кредитного навчання у закордонних університетах-партнерах, програми академічної мобільності та віртуальних обмінів (<http://>).

- Під час зустрічей з викладачами, представником відділу міжнародних зв'язків з'ясувати інформацію щодо реалізації згаданих договорів, проєктів тощо.
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає забезпечення доступу здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників до міжнародних інформаційних ресурсів і баз даних

- Варто з'ясувати: *До яких міжнародних інформаційних ресурсів та баз даних мають доступ здобувачі освіти та науково-педагогічні працівники на ОП?*
- Під час зустрічей з викладачами, студентами з'ясувати їхню поінформованість щодо доступу до міжнародних інформаційних ресурсів і баз даних, фактичну практику використання цих ресурсів.
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає поінформованість здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників про можливості міжнародної співпраці, консультативний супровід

- Варто ознайомитися з наповненням сайту, де розміщена інформація про відповідні можливості.
- Під час зустрічей з викладачами, студентами з'ясувати рівень їхньої поінформованості щодо доступу до міжнародних інформаційних ресурсів і баз даних, практику використання цих ресурсів. У представника відділу міжнародних зв'язків варто дізнатися про організацію консультативного супроводу.
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

ВСО:

Кафедра бере участь у **міжнародних наукових проєктах** (посилання на сайт кафедри – <https://>, посилання на сторінку проєкту 1 – <https://>, проєкту 2 – <https://>, проєкту 3 – <https://>).

Викладачі проходять **міжнародні стажування**, зокрема: викладач 1 – 2023 р. Уппсальський університет (Швеція); викладач 2 – 2023–2024 рр. Університет Індіани (США); викладач 3 – 2023 р. Університет М.Бела (Словаччина); 2023 р. Університет ім. Лібега Гіссен (Німеччина); викладач 4 – 2023 р. Szkoła Główna Handlowa, CIVICA (Польща).

Повна інформація про міжнародну діяльність НПП розміщена у профілях викладачів, на сайті кафедри (<http://>).

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає

участь науково-педагогічних працівників, залучених до реалізації освітньої програми, у програмах міжнародної співпраці, академічних обмінах тощо

- У ВСО заявлено про **наявність на ОП чинних або завершених спільних із закордонними ЗВО проєктів**. Тому варто ознайомитися зі змістом сайту, де розміщена інформація про відповідні проєкти, з'ясувати їхню дотичність до аналізованої освітньої програми: *викладачі яких саме освітніх компонентів брали участь, за якою тематикою відбувалися закордонні стажування тощо*.
- Якщо на відповідних ресурсах розміщено достатню інформацію про згадану міжнародну активність, не варто просити для додаткового підтвердження сертифікати участі кожного з викладачів.
- Під час зустрічей з викладачами варто з'ясувати, як саме відбувалося впровадження набутого досвіду, результатів реалізації спільних проєктів в освітній процес.
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

ВСО:

Участь здобувачів ОП у програмах міжнародної академічної мобільності є **стабільно високою** (посилання на сайт – <https://>).

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає

участь здобувачів вищої освіти за ОП у програмах міжнародної мобільності, освітніх та наукових проєктах тощо

- Варто ознайомитися зі змістом сайту, де розміщена інформація про участь студентів у програмах академічної мобільності.
- Якщо на відповідних ресурсах розміщено достатню інформацію про участь у програмах академічної мобільності студентів, не варто просити для додаткового підтвердження сертифікати участі кожного з них.
- Під час зустрічей з відповідальними особами необхідно з'ясувати:

Як саме реалізуються програми міжнародної академічної мобільності на ОП? Які проблеми, пов'язані з участю в програмах міжнародної академічної мобільності, мають здобувачі ОП та як ці проблеми долаються?

- Під час зустрічі зі студентами варто з'ясувати, яким саме є їхній досвід участі у відповідних програмах.
- Варто також з'ясувати, яким чином відбувається моніторинг участі студентів у програмах мобільності, аналіз та обговорення результатів моніторингу.
- Зверніть увагу, що аналіз участі студентів варто здійснювати з урахуванням підкритерію 3.3, де ви аналізуєте визнання результатів навчання, здобутих, зокрема і під час міжнародної академічної мобільності.
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

ВСО:

Супровід інтернаціоналізації діяльності ЗВО здійснюється відділом міжнародних зв'язків.

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає збирання та аналіз зворотного зв'язку від здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників щодо створення умов для участі в програмах академічної мобільності

- Варто дізнатися, чи відбувається збирання зворотного зв'язку від студентів та викладачів щодо створення необхідних умов для участі в програмах академічної мобільності. Передусім варто звернути увагу, чи наявні питання міжнародної академічної мобільності в університетських опитуваннях учасників освітнього процесу. Чого не варто робити – це вимагати надати результати окремого опитування щодо згаданих питань.
- Під час зустрічі з представником відділу міжнародних зв'язків варто дізнатися про практику збирання зворотного зв'язку, його аналіз та прийняті рішення за результатами такого аналізу.
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

BCO:

При розробленні проекту ОП вивчався досвід ЗВО країн Європи та США. Також проводяться заходи зарубіжних практиків (<http://>).

Викладачі публікують результати досліджень у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз (<http://>).

Відповідність підкритерію 4.5 передбачає впровадження в освітній процес за ОП результатів міжнародної співпраці, врахування у змісті ОК сучасних досягнень світової науки у відповідній галузі

- Цього аспекту інтернаціоналізації ви торкнетесь також під час аналізу проектування освітньої програми (Критерій 1), кадрового її забезпечення (Критерій 6), а також підкритерію 4.4 в контексті оновлення змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.
- Варто ознайомитись із відповідною інформацією на сайті ЗВО, а також під час зустрічей дізнатися, *як саме залучаються до викладання іноземні викладачі або викладачі, які мають досвід роботи (стажування) за кордоном?*
- Під час аналізу доданих до BCO робочих програм (або силабусів) освітніх компонентів варто звернути увагу: *Чи застосовуються міжнародні методики викладання (наприклад, COIL)? Чи проводяться на ОП лекції або інші види занять іноземними мовами?*
- Зробити висновок щодо дотримання вимоги підкритерію.

Отже, на основі BCO ви можете зробити перші висновки про підхід ЗВО до виконання вимог кожного з критеріїв та підкритеріїв, визначити перелік осіб, яких варто запросити на зустріч під час візиту. Завдяки BCO ви ідентифікуєте аспекти, що потребуватимуть глибшого аналізу на основі інформації з сайту ЗВО, інших відкритих джерел, спілкування з учасниками зустрічей, а також, якщо в тому буде потреба, додаткових документів, які ЗВО може надати на ваш запит.

Запит на додатковий документ варто робити, лише коли з'ясована за його допомогою інформація дозволить доповнити аналіз по суті визначених вимог Критерію. У такому випадку вам потрібно буде навести посилання у звіті на додатковий документ, який ЗВО надасть на ваше прохання, використавши його для посилення аргументації. Водночас, перш ніж робити запит, варто переконатися, що потрібну для вас інформацію ви не можете дізнатися з інших джерел.

Джерела інформації

Відомості про самооцінювання

Нормативні документи ЗВО, які стосуються процедур забезпечення якості та реалізації ОП

Сайт ЗВО
(структурних підрозділів)
інформація про:

- НПП та студентів
- наукову, проектну діяльність
- співпрацю зі стейкхолдерами

Матеріали АС
(робочі програми (силабуси) ОК, інформація про викладачів, матеріально-технічне забезпечення)

За запитом експертної групи

Матеріали дистанційного навчання та інші навчально-методичні матеріали на відповідних ресурсах закладу вищої освіти (за наявності)

Додаткові документи
(за потреби, запити та відповіді на них виключно через ІКС Національного агентства)

Зустрічі у межах візиту до ЗВО

обов'язкові зустрічі:

- зі здобувачами освіти (різних років і форм навчання)
- з науково-педагогічними працівниками
- з роботодавцями та іншими зовнішніми стейкхолдерами
- з представниками адміністрації
- з гарантом
- з авторами Відомостей про самооцінювання
- огляд матеріально-технічної бази
- відкрита зустріч
- резервна зустріч
- фінальний брифінг

Звіт експертної групи

Законодавчі та нормативні акти

- Закон України «Про вищу освіту»;
- Стандарт вищої освіти за спеціальністю відповідного рівня вищої освіти;
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015);

а також інші нормативні акти України та міжнародні документи, що регулюють відповідність кожного з підкритеріїв.

Зверніть увагу!

- У «Роз'ясненнях щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми» наведено орієнтовний перелік документів.
- Варто пам'ятати про можливі зміни в законодавстві та використовувати чинні редакції документів.
- Для спеціальності може здійснюватись додаткове регулювання.

2.3.2 Підготовка запитань для зустрічей

Попередній аналіз усіх матеріалів акредитаційної справи, інформації з сайту ЗВО, додаткових документів тощо дозволить вам змістовно підготуватися до зустрічей у межах візиту до ЗВО. Варто пам'ятати, що під час запланованих зустрічей вам вдасться задати обмежену кількість запитань. Тому для кожної зустрічі варто погодити з колегами у групі перелік запитань, переконавшись, що:

- запитання сформульовано чітко, конкретно й однозначно:

Я минулого року тричі побував на міжнародних стажуваннях... мої студенти тепер теж можуть відвідувати закордонні ЗВО... А як у вас?

Розкажіть детальніше, як ви використали результати свого минулорічного стажування під час оновлення змісту ОК?

- запитання сформульовано доступно і зрозуміло, воно відповідає цільовій аудиторії (належить до сфери повноважень і відповідальності, інтересів):

*Запитання студенту:
Які міжнародні методики викладання застосовують ваші викладачі?*

*Запитання викладачу:
Які міжнародні методики викладання ви використовуєте у своїх дисциплінах?*

- відсутні закриті запитання («так»/«ні»), натомість обрано запитання, що звертаються до особистого досвіду («розкажіть, як») та потреб респондента («що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб»), дають змогу побачити персональну думку і ставлення до певних факту, події, процедури тощо:

Чи інформують вас про програми академічної мобільності?

Де опубліковано інформацію щодо участі у програмах мобільності? З ким ви можете проконсультуватись додатково?

- у формулюванні не приховано відповідь на питання або оцінчне судження:

Щось не віриться, що лише двоє студентів вашої ОП хотіли брати участь у програмах академічної мобільності...

Які основні виклики ви долаєте задля залучення здобувачів до програм академічної мобільності? Як саме?

- запитання не дублюють формулювання питань із форми ВСО та вимог Критерію:

Чи забезпечено доступ студентів та науково-педагогічних працівників до міжнародних інформаційних ресурсів і баз даних?

Яким чином студенти та викладачі можуть отримати доступ до міжнародних інформаційних ресурсів та баз даних? Яких саме?

2.3.3 Підготовка звіту експертної групи

Звіт експертної групи – це підсумковий документ експертного оцінювання, у якому експертна група обґрунтовує відповідність освітньої програми критеріям, визначеним у Положенні про акредитацію освітніх програм.

Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

Резюме

- Висновок щодо відповідності критеріям. Позитивні практики за ОП
- Недоліки
- Рекомендації

Аналіз

- Аналіз виконання вимог критеріїв, окремо за кожним підкритерієм
- Висновок щодо відповідності Критерію. Позитивні практики за критерієм
- Недоліки
- Рекомендації
- Рівень відповідності Критерію

Інші спостереження

Підсумки

Додаток 1
«Перелік суттєвих недоліків»

Підстави для відмови в акредитації:

- Виявлення у поданих ЗВО документах недостовірних відомостей про зміст освітньої програми
- Виявлення у поданих ЗВО документах недостовірних відомостей про реалізацію освітньої програми
- Відмова ЗВО в допуску до місця проведення акредитаційної експертизи членам (члену) експертної групи

За умови з'ясування та обґрунтування хоча б однієї з наведених підстав подальший аналіз не здійснюється.

Резюме звіту експертної групи містить:

- загальний висновок щодо відповідності кожному із Критеріїв оцінювання якості освітньої програми та діяльності ЗВО за нею.
- виділені на основі висновків за Критеріями 1-9 (10):
 - суттєві недоліки;
 - недоліки, які не є суттєвими
 - рекомендації.

Аналіз виконання вимог критеріїв повинен містити переконливі аргументи і висновки щодо виконання кожної вимоги підкритерію, вказівки / посилання на надійні джерела інформації.

Принципи аргументації у звіті експертної групи:

- повноти: аргументація з різних джерел;
- достовірності: кожен факт повинен мати ідентифіковане надійне джерело інформації; ненадійними джерелами інформації є неперевірені особи та особи, які є недостатньо обізнаними щодо події (некомпетентні);
- об'єктивності: неупереджене ставлення до фактів, пояснень;
- точності: всі факти мають бути перевірені і підтверджені (мінімум у двох джерелах), цитати варто передавати дослівно і точно;
- системності викладу: необхідно логічно вибудовувати текст аналізу.

Текст звіту експертної групи повинен містити:

- посилання на норми законодавства, локально-правові акти ЗВО;
- цитування інформації із ВСО, інших документів акредитаційної справи;
- конкретні факти, реальні приклади, які мали місце під час реалізації ОП;
- цитування інформації, отриманої під час інтерв'ювання в межах візиту ЗВО;
- цитування пояснень ЗВО;
- логічні умовиводи.

У тексті звіту експертної групи варто уникати:

- суб'єктивних припущень (зокрема, фраз: «ЕГ вважає», «ЕГ переконана»);
- дискусійних суджень;
- чуток, припущень, непідтвердженої інформації;
- неточних/нечітких формулювань («здається, що...» тощо);
- абстрактних формулювань («в цілому», «переважно сформовано», «загалом відповідає» тощо);
- абстрактних оцінювальних прикметників («компетентний», «висококваліфікований», «зручний», «доступний», тощо);
- цитат, вирваних з контексту;
- категоричних узагальнень: «всі», «завжди», «ніколи», «ніде», «ніхто» (наприклад, висновок «ніхто зі студентів не знає» на підставі інформації на зустрічі від одного студента);
- неінформативного тексту (загальних абстрактних фраз (без деталей), шаблонних фраз, канцеляризмів;
- специфічних термінів, які потребують додаткового тлумачення;
- складних стилістичних конструкцій;
- надмірної деталізації та роздумів замість аналізу;
- надмірної кількості скорочень, неусталених аббревіатур (наприклад, ЗВО – здобувач вищої освіти);
- надмірно позитивних чи негативних суджень, перебільшень, надмірної емоційності викладу (слів, аргументів, які викликають емоційні реакції);
- надмірного використання пасивних дієслівних форм («до студентів не доводиться інформація» тощо).

У тексті звіту експертної групи не рекомендовано:

- копіювати текст з інших звітів ЕГ, зокрема і власних;
- без належного цитування копіювати текст з відомостей про самооцінювання та з інших джерел;
- оприлюднювати персональні дані учасників інтерв'ювання;
- констатувати «не вдалось встановити»;
- навмисно спотворювати або замовчувати факти;
- використовувати як аргумент апеляцію до авторитету;
- однобічно представляти інформацію (упускати негативні деталі і робити акцент на досягненнях та успіхах (або навпаки – суто недоліках).

2.3.4 Визначення рівня відповідності критерію

За результатами аналізу кожного з підкритеріїв здійснюється оцінювання освітньої програми та освітньої діяльності за цією освітньою програмою за критерієм загалом. Оцінювання відбувається за наступною шкалою рівнів відповідності:

«**F**» - повна невідповідність визначеному Критерію, виявлені недоліки мають фундаментальний характер та унеможливають якісну реалізацію освітньої програми;

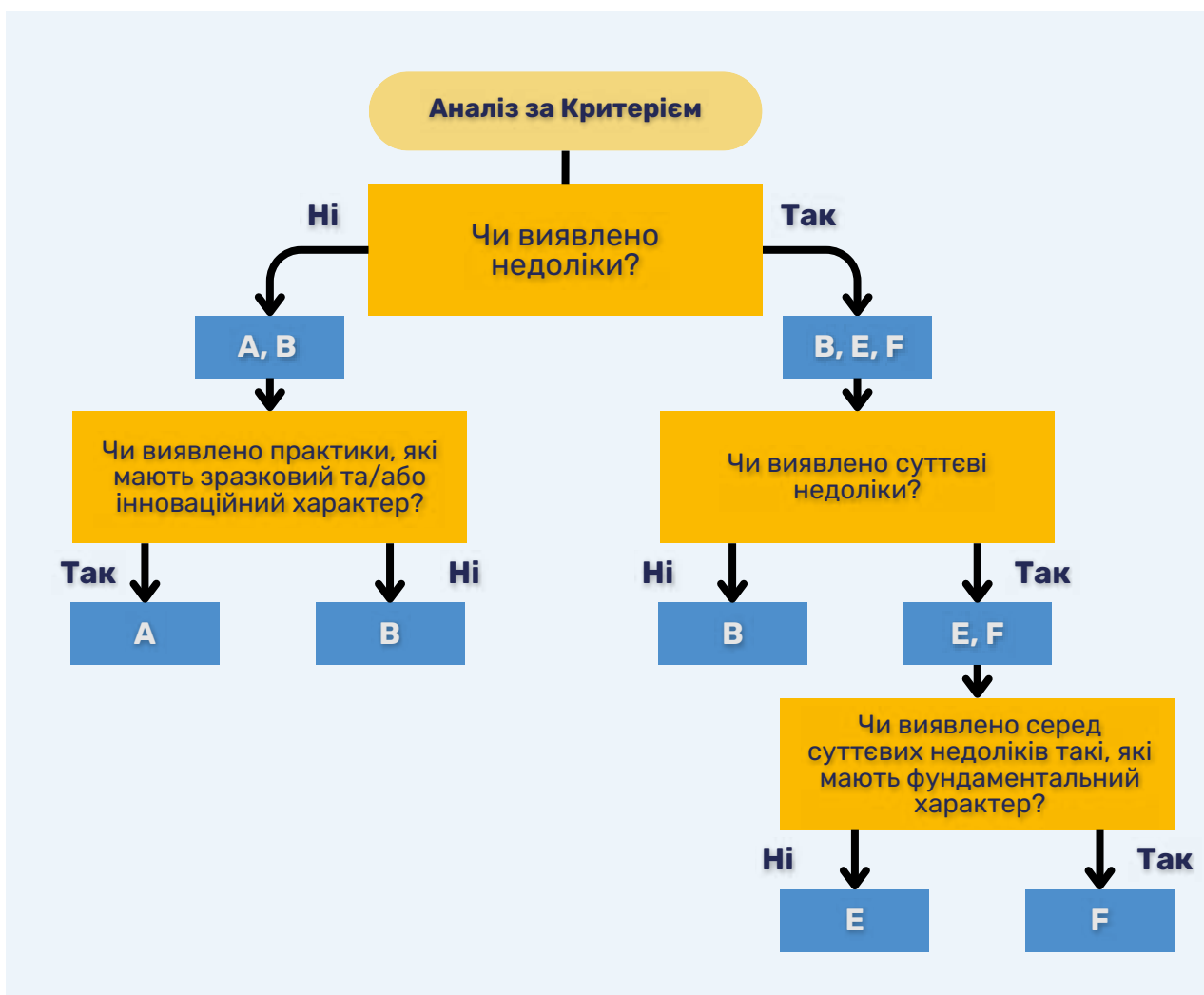
«**E**» - часткова невідповідність визначеному Критерію;

«**B**» - відповідність визначеному Критерію;

«**A**» - зразковість та/або інноваційність практик реалізації визначеного Критерію, що безпосередньо вплинуло на реалізацію освітньої програми, та повна відповідність визначеному Критерію, відсутність недоліків.

Зауважимо, що визначення рівня відповідності критерію має корелювати з аналізом, наведеним у тексті звіту, та базуватися на консенсусному рішенні експертної групи. У полі «**Висновок щодо відповідності Критерію. Позитивні практики за критерієм**» необхідно коротко і чітко обґрунтувати передумови визначеного рівня відповідності вимогам Критерію.

Алгоритм визначення рівня відповідності Критерію

2.3.5 Визначення позитивних практик

Позитивна практика – це ефективний підхід, за допомогою якого ЗВО забезпечує виконання вимог Критерію. Вказуючи позитивну практику, важливо розуміти, що це процес (метод, спосіб), а не кінцевий результат. Результатом є виконана вимога Критерію; натомість, позитивна практика – це конкретний метод (спосіб), за допомогою якого ЗВО досяг цього результату.

Повернемося до підкритерію 4.5:

Виконання вимог Критерію:

У межах реалізації освітньої програми створено передумови для участі науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти у міжнародній академічній мобільності.

Позитивні практики:

З метою забезпечення умов для участі студентів та викладачів ОП в міжнародній академічній мобільності ЗВО укладено меморандум про співпрацю з Уппсальським університетом (Швеція). У рамках цієї співпраці викладачі ОП залучені до реалізації спільного міжнародного проекту, у межах якого проходять закордонні стажування та готують публікації за його результатами.

ЗВО реалізує проект академічної мобільності за програмою Еразмус+, за яким здобувачі вищої освіти, що навчаються на ОП, мають можливість навчатися за кордоном в університеті-партнері під час навчання за ОП.

Виконання вимог Критерію:

Результати міжнародної співпраці впроваджуються в освітній процес за ОП, у змісті ОК враховано сучасні досягнення світової науки у галузі.

Позитивна практика:

Під час оновлення ОП у 2024 р. зміст ОК-3, ОК-5 та ОК-7 було вдосконалено та доповнено з урахуванням результатів стажування, яке у 2023-2024 рр. пройшов викладач 2 в Університеті Індіани (США).

Для кожної визначеної позитивної практики в аналітичній частині звіту за відповідним підкритерієм має бути наведено її опис. Цей опис повинен пояснювати, на досягнення яких цілей спрямована практика, включати характеристику застосовуваних ЗВО методів, інструментів, технологій та процедур, а також надавати докази її ефективності. Крім того, важливо описати контекст, акцентуючи увагу на необхідних для досягнення результату умовах та обмеженнях, які можуть впливати на ефективність позитивної практики. Важливо також підкреслити елементи або аспекти, які можна адаптувати та ефективно використати в інших освітніх програмах чи закладах вищої освіти.

Не варто виокремлювати як позитивні практики реалізації Критерію, для яких відсутні дані, що підтверджують їх ефективність, неапробовані практики, ефективність яких не можна оцінити на підставі реальних даних або ж для яких відсутній регулярний моніторинг впровадження, а також інституційні практики, які не поширюються (не реалізовані) на ОП.

Позитивна практика може, зокрема, мати зразковий або інноваційний характер. Практика реалізації Критерію **має зразковий характер**, якщо вона ефективна, демонструє стабільно ефективні результати протягом тривалого часу і позитивно впливає на освітній процес, а також може використовуватись як зразок, орієнтир для наслідування і ґрунтується на перевірених методах.

Приклади зразкових практик:

Консультавання з представниками міжнародних професійних організацій під час проектування освітньої програми, що забезпечило її адаптування до міжнародних професійних стандартів підготовки фахівців за спеціальністю Облік і оподаткування (CIMA, ACCA, IFA), а також акредитацію освітньої програми CIMA Partnership Programme та IPA-IFA Partner Programme.

Активне та систематичне залучення всіх здобувачів вищої освіти, які навчаються на ОНП, до реалізації міжнародних дослідницьких проєктів для виконання завдань в межах їхніх досліджень (протягом 2024-2025 рр. реалізувалися 15 дослідницьких проєктів, 3 наукові гранти та 5 програм наукового консультування, у яких взяли участь всі аспіранти та наукові керівники ОНП, що акредитується).

Розроблення і реалізація освітньої програми спільно з Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України як відповідь на запит суспільства на фахову підготовку соціологів з фокусом на врегулюванні конфліктів.

Практика реалізації Критерію **має інноваційний характер**, якщо вона не лише ефективна, але й впроваджує нові ідеї, методи або технології, побудована на застосуванні креативних, оригінальних рішень.

Приклад інноваційної практики:

Розроблення та комерціалізація власного інноваційного програмного продукту «Digital University UA», який забезпечує комплексну цифрову трансформацію та діджиталізацію освітнього процесу, забезпечує управління освітньою, науковою та адміністративною діяльністю університету й водночас є ключовим елементом внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

На основі результатів аналізу виконання вимог Критерію у розділі «Позитивні практики» загальних висновків за Критерієм необхідно:

- 1) виділити позитивні практики;
- 2) якщо виявлено практики реалізації Критерію, що мають зразковий та/або інноваційний характер, то для кожної з них обов'язково потрібно:
 - вказати, що така позитивна практика має зразковий / інноваційний характер;
 - навести детальне пояснення, у чому саме полягає зразковість/інноваційність, а також факти, які підтверджують її ефективність.

2.3.6 Визначення недоліків

Недолік – це невиконання (часткове невиконання) вимог Критерію.

Суттєвий недолік – це недолік, який становить порушення норм чинного законодавства, негативно впливає на формування компетентностей здобувача освіти або унеможливорює чи суттєво ускладнює надання освітніх послуг.

Суттєвий недолік має **фундаментальний характер**, якщо порушення є системним, впливає на всі або більшість компонентів освітньої програми та вимагає істотних, комплексних змін або стратегічних заходів.

Суттєвість недоліку визначається не за формальною ознакою, а на основі комплексного аналізу всієї сукупності виявлених проявів, з урахуванням таких факторів:

Масштаб охоплення: наскільки широко поширений недолік (чи він стосується окремого елемента програми, кількох освітніх компонентів або має системний характер, що впливає на реалізацію освітньої програми загалом);

Характер проблеми: чи є вона випадковим порушенням, пов'язаним із помилками або бездіяльністю окремих осіб, чи наслідком організаційних неузгодженостей, відсутності ефективних процедур або управлінських рішень;

Наслідки для якості освіти: якою мірою недолік впливає на можливість досягнення програмних результатів навчання, реалізацію цілей освітньої програми, забезпечення академічної доброчесності, рівного доступу і прозорості освітнього процесу;

Системність і повторюваність: чи є недолік одиничним випадком або повторюється у різних освітніх компонентах, періодах реалізації освітньої програми; чи свідчить про відсутність належного внутрішнього моніторингу;

Можливість та швидкість усунення: чи можна усунути недолік оперативно (наприклад, шляхом оновлення документів або корекції практик), чи його подолання потребує глибших змін у структурі, змісті освітньої програми, організації освітнього процесу;

Загальний контекст реалізації освітньої програми: рівень освіти, галузь знань, специфіка освітньої програми, етап її життєвого циклу (нова, оновлена), а також вже здійснені заходи (дії) закладу вищої освіти, спрямовані на усунення проблеми та запобігання її повторенню.

Відображення недоліків у звіті експертної групи. За результатами акредитаційної експертизи експертна група у звіті ЕГ, у полі «Недоліки» має:

1. Виділити суттєві недоліки та пояснити, на підставі чого зроблено такий висновок (з урахуванням масштабу, характеру, наслідків тощо). Якщо недолік має фундаментальний характер, це слід зазначити окремо та аргументувати;
2. Виділити недоліки, які не є суттєвими, і пояснити, чому вони не мають істотного впливу на якість освітньої програми.

Рекомендовано використовувати положення **«Роз'яснень щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми»**, які деталізують вимоги за кожним критерієм і допомагають аргументувати позицію експертної групи у разі виявлення суттєвих недоліків.

Для забезпечення єдності підходів до оцінювання Національне агентство розробило та затвердило **«Перелік суттєвих недоліків»**. Позиції Переліку сформульовано узагальнено – це типи можливих порушень, а не конкретні ситуації окремих освітніх програм.

Перелік є орієнтиром, який допомагає експерту:

- визначити тип порушення, до якого належать виявлені факти;
- оцінити масштаб і характер проблеми у контексті освітньої програми;
- сформулювати обґрунтований висновок про наявність суттєвого недоліку за відповідним Критерієм.

Під час аналізу експерт має пам'ятати, що виявлені факти, дії чи бездіяльність, які за змістом, характером або наслідками відповідають певній позиції Переліку, розглядаються як прояви відповідного недоліку в межах конкретної освітньої програми. Остаточний висновок про суттєвість формується на основі аналізу контексту, із урахуванням зазначених факторів: масштабу, характеру, наслідків, повторюваності, можливостей усунення та загального стану внутрішньої системи забезпечення якості.

«Перелік суттєвих недоліків» не є вичерпним: він описує типові порушення, але не обмежує можливість експертів зазначати інші суттєві недоліки, якщо такі виявлено.

Розглянемо Приклад 1.

Недолік за підкритерієм 4.5: Відсутність у ЗВО ефективної системи інформування та супроводу студентів щодо можливостей міжнародної академічної мобільності.

Це недолік системи забезпечення якості освіти, оскільки:

- він свідчить про недостатність доступності інформації (якщо студенти не поінформовані про можливості академічної мобільності, вони втрачають шанс на важливий досвід навчання в міжнародному середовищі, що є одним із індикаторів якості сучасної освіти);
- відсутній механізм, який би гарантував рівний доступ студентів до міжнародної складової освітнього середовища (без чіткої системи супроводу, яка включає консультування, допомогу з документами, тільки окремі студенти (як правило, найбільш ініціативні або поінформовані) мають шанс скористатися програмами мобільності);
- такий недолік може свідчити, що не розроблено або не застосовуються чіткі процедури інформування та супроводу, внутрішня комунікація між адміністрацією, кафедрами та студентами є неефективною.

Ознаками цього недоліку є, наприклад, такі виявлені факти:

- під час зустрічі студенти не можуть назвати, до кого звертатись з питань участі в програмах академічної мобільності;
- під час зустрічі студенти не знають, де знайти актуальну інформацію про програми академічної мобільності (немає розділу на сайті, у розсилках тощо);
- у відкритих джерелах або внутрішніх документах ЗВО немає описаного порядку або алгоритму дій для участі в міжнародних програмах (наприклад, заявка, узгодження індивідуального навчального плану тощо).

Контекстний аналіз. Оцінюючи ступінь недоліку, експерт враховує:

- наскільки відсутність системи інформування впливає на можливість досягнення результатів навчання, пов'язаних із міжнародним досвідом;
- чи визначено інтернаціоналізацію як ціль, особливість або обов'язковий компонент освітньої програми;
- чи порушує ситуація принципи прозорості та рівного доступу до освітніх можливостей;
- чи є проблема системною (повторюваною) або тимчасовою, зумовленою зовнішніми обставинами (наприклад, воєнний стан, призупинення співпраці з партнерами);
- чи виявив заклад вищої освіти та чи здійснив заходи для виправлення ситуації (створив окремий розділ сайту, призначив відповідальних осіб, оновив інформаційні матеріали).

Якщо відсутність системи інформування унеможливорює реалізацію визначених освітньою програмою результатів навчання або порушує принципи рівного доступу, недолік є суттєвим. Якщо ж обмеження мають локальний або тимчасовий характер, зумовлені зовнішніми обставинами (наприклад, воєнний стан, відсутність партнерів) і заклад уже вжив заходів для їх усунення, недолік не має суттєвого впливу на якість освіти.

Приклад 2.

Код недоліку у Переліку - 4.2.1:

У закладі вищої освіти не визначені правила та процедури інформування здобувачів освіти про:

- конкретні цілі, що мають бути досягнуті за освітніми компонентами;
- конкретні теми, які будуть вивчатись;
- результати навчання, які потрібно здобути протягом вивчення освітнього компонента;
- критерії та методи оцінювання результатів навчання АБО під час реалізації освітньої програми їх не дотримуються (зокрема, здобувачі освіти не інформуються вчасно, відповідно до визначених у закладі вищої освіти правил і процедур).

1) Суттєвий недолік

Опис ситуації: В освітній програмі першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 081 Право у закладі вищої освіти не затверджено єдиних правил

інформування здобувачів освіти про зміст і цілі освітніх компонентів. Силабуси відсутні у відкритому доступі, не публікуються в інформаційній системі, частина з них зберігається лише у викладачів. Внутрішні документи ЗВО не містять процедур і термінів, коли здобувачі мають бути поінформовані про результати навчання і критерії оцінювання, викладачі визначають їх на власний розсуд. Під час зустрічі студенти повідомили, що дізнаються про форму контролю лише напередодні, а окремі викладачі змінюють вимоги протягом курсу.

Аналіз:

Масштаб: проблема охоплює всі компоненти освітньої програми і стосується всіх здобувачів освіти.

Характер проблеми: системна організаційна вада – відсутність внутрішнього регулювання, що призводить до хаотичної практики інформування.

Наслідки: здобувачі освіти не знають очікуваних результатів навчання і критеріїв оцінювання, що унеможлиблює цілеспрямоване формування компетентностей і створює ризики суб'єктивності оцінювання.

Системність і повторюваність: виявлено за кількома циклами реалізації програми, не усувається протягом кількох років.

Можливість усунення: потребує комплексних змін (розроблення і впровадження процедур), політики інформування, моніторингу їх дотримання.

Загальний контекст: відсутня усталена практика внутрішнього контролю, що свідчить про незрілість системи забезпечення якості освіти.

Висновок:

Недолік є суттєвим, оскільки має системний характер, створює ризик порушення прав здобувачів освіти і вимагає докорінних організаційних змін у внутрішній системі забезпечення якості.

2) Недолік не є суттєвим

Опис ситуації: В освітній програмі другого (магістерського) рівня зі спеціальності 053 Психологія під час акредитаційної експертизи виявлено, що два викладачі не встигли оновити силабуси до початку навчального року після зміни форми силабуса. На перших заняттях студенти отримали інформацію про зміст курсу, критерії оцінювання усно, але у внутрішній інформаційній системі на той момент було розміщено стару версію силабусів. У локальних документах ЗВО вказано, що викладачі повідомляють критерії оцінювання на першому занятті, ознайомлюють здобувачів освіти із інформацією, наведеною у силабусах. Кафедра виявила недогляд, подала нові версії силабусів із актуалізованими критеріями оцінювання та розмістила їх у системі протягом першого місяця семестру. Під час зустрічі студенти підтвердили, що наразі мають доступ до актуальних матеріалів.

Аналіз:

Масштаб: охоплює лише два освітні компоненти.

Характер проблеми: локальний організаційний недолік, пов'язаний із несвоєчасним оновленням документів.

Наслідки: тимчасове обмеження доступу до інформації не вплинуло істотно на можливість досягнення результатів навчання з дисциплін.

Системність і повторюваність: ситуація поодиноким, у решті дисциплін процедури інформування дотримуються.

Можливість усунення: недолік усунуто оперативно шляхом оновлення силабусів у системі.

Загальний контекст: ЗВО має дієвий механізм моніторингу силабусів, що дозволив швидко виявити і виправити недолік.

Висновок:

Недолік не є суттєвим, оскільки має локальний і короточасний характер, не впливає на досягнення результатів навчання, не порушує принципів прозорості й може бути усунутий звичайною корекцією документації.

Отже, для забезпечення об'єктивності висновків важливо, щоб для кожного недоліку був чіткий опис, із наведенням переконливих доказів і контексту, а висновок про суттєвість або несуттєвість був логічним продовженням аналізу, а не окремим судженням. Важливо пам'ятати, що недолік без обґрунтування – це суб'єктивне твердження. Недолік, описаний із контекстом, аргументацією та доказами, – це обґрунтована експертна позиція, яка формує довіру до результатів акредитаційної експертизи.

2.3.7 Надання рекомендацій

За результатами експертного оцінювання експерти у звіті ЕГ зобов'язані за кожним критерієм надати рекомендації з удосконалення освітньої програми та освітньої діяльності ЗВО за цією програмою.

Рекомендація – це формулювання того, що ЗВО має зробити, щоб освітня програма та/або діяльність за освітньою програмою відповідали (більш повно відповідали) вимогам Критерію оцінювання якості.

Зауважимо, що на третьому році після отримання ОП акредитації Національне агентство здійснює її **постакредитаційний моніторинг** – оцінювання виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідності Критеріям.

Принципи **SMART** для формулювання рекомендацій

Specific (чіткість, конкретність і однозначність)

- Рекомендація має вказувати результат, якого потрібно досягти (хто, що, де, як, чому);
- Варто використовувати дієслова в активному стані: «впровадити», «змінити», «створити», «визначити», «проаналізувати», «виконати»...

Measurable (вимірюваність)

- Рекомендація має чітко визначати, які конкретні кількісні та якісні результати очікуються (розробка документу, зміна показників діяльності, впровадження процедури тощо)

Achievable (досяжність)

- Рекомендація має враховувати наявні ресурси, можливості ЗВО та бути реалістичною для виконання в установлений термін

Relevant (доречність/актуальність)

Рекомендація повинна:

- бути актуальною саме для ОП, експертиза якої здійснюється (ЗВО), відповідати її меті та особливостям, а також стратегії ЗВО;
- урахувати сучасні вимоги, підходи, тенденції розвитку галузі;
- бути зосередженою на результатах, а не на засобах досягнення;
- висловлюватись особі/підрозділу, що має відповідні функції та повноваження

Time-bound (наявність часових меж)

Рекомендація повинна:

- чітко визначати термін виконання (або етапи реалізації) або дату перевірки, чи досягнуто результату;
- для системних змін – встановлювати етапи / кроки реалізації з чіткими термінами та датами для оцінювання прогресу.

Повернемося до підкритерію 4.5:

Недолік:

Відсутність у ЗВО ефективної системи інформування та супроводу студентів щодо можливостей міжнародної академічної мобільності.

Рекомендація:

До 1 вересня 2025 року забезпечити належне інформування здобувачів освіти про джерела та місця розміщення актуальної інформації щодо можливостей академічної мобільності.

Підставами для надання рекомендації, окрім виявлення недоліків, можуть бути, зокрема, такі три групи обставин:

1. Ризик невиконання вимог Критерію. Рекомендації цього типу формулюють, якщо експертна група виявила потенційну загрозу недотримання вимог Критерію у майбутньому, навіть якщо на момент експертизи недолік ще не зафіксовано.

Підстави:

- наявні характеристики (ознаки) освітньої програми та/або практики, що роблять її вразливою і можуть призвести до невиконання вимоги Критерію;
- вимога Критерію не виконується на момент експертизи, але заклад вищої освіти має можливість запобігти виникненню недоліку;
- наявні зовнішні фактори, які потенційно можуть вплинути на виконання вимог Критерію.

Рекомендації спрямовані на:

- усунення вразливостей (ризиків) або мінімізацію можливих негативних наслідків;
- запобігання виникненню недоліку;
- запобігання зовнішнім ризикам або зменшення їхнього негативного впливу.

Розглянемо приклади:

1. Неотримання окремої доплати членами робочої групи, які розробляють освітню програму, та неврахування цього навантаження у плані викладача може призвести до перевантаження викладачів і зниження їхньої мотивації брати участь у такій роботі.

Рекомендація:

До початку наступного навчального року розробити й затвердити систему стимулів і заохочень для членів робочих груп, щоб підвищити їхню мотивацію та зменшити ризик перевантаження під час оновлення освітньої програми.

2. Викладач А. забезпечує багато різних за предметною областю дисциплін (ОК1, ОК4, ОК5-ОК9), що може призвести до перевантаження, труднощів з оновленням матеріалів і зниження якості викладання.

Рекомендація:

Щороку під час планування навчального навантаження перевіряти збалансованість дисциплін за предметними областями та зменшувати кількість різнопрофільних курсів на одного викладача до оптимального рівня, щоб уникнути перевантаження і зниження якості викладання.

3. Кількість аудиторних годин у дисциплінах ОК1, ОК2-ОК4 може бути недостатньою для повного розкриття змісту тем, що вплине на досягнення результатів навчання.

Рекомендація:

До затвердження наступного навчального плану провести аналіз потреби в аудиторному часі для кожного освітнього компонента й внести зміни до планів відповідно до результатів.

4. Обрана закладом вищої освіти модель вибору дисциплін не враховує малу кількість студентів у групі, що може призвести до групового вибору замість індивідуального, обмежуючи право здобувачів на самостійний вибір.

Рекомендація:

Під час вибору моделі враховувати чисельність студентів, щоб гарантувати реалізацію принципу індивідуального вибору дисциплін.

2. Невикористані можливості закладу. Рекомендації цього типу надають, якщо експертна група виявила потенціал для вдосконалення, який заклад вищої освіти ще не використав.

Підстави:

- існують інституційні практики, запроваджені в інших освітніх програмах або підрозділах, які можуть сприяти вдосконаленню аналізованої програми;
- під час експертизи роботодавці або інші стейкхолдери запропонували можливості співпраці, які раніше не використовувались;
- наявні додаткові ресурси або механізми, що можуть підвищити ефективність реалізації освітньої програми.

Рекомендації спрямовані на використання наявного внутрішнього потенціалу та пропозицій стейкхолдерів.

Розглянемо приклади:

1. У закладі вищої освіти проводять тренінги з викладацької майстерності, однак жоден із викладачів цієї освітньої програми не бере в них участі.

Рекомендація:

Протягом року дослідити доцільність залучення викладачів освітньої програми в тренінгах із викладацької майстерності для оновлення підходів до викладання та оцінювання.

2. Роботодавець під час зустрічі виявив зацікавленість у стажуванні студентів на базі організації А., але заклад вищої освіти раніше не ініціював таку співпрацю.

Рекомендація:

Упродовж року проаналізувати пропозицію роботодавця, оцінити можливості й обмеження співпраці та визначити оптимальні формати стажування студентів на базі організації А., що сприятиме підвищенню привабливості програми для здобувачів освіти і роботодавців.

3. Низький рівень участі студентів в опитуваннях обмежує можливість закладу вчасно виявляти проблеми освітнього процесу.

Рекомендація:

До початку наступного навчального року розробити систему мотивації та популяризації участі студентів в опитуваннях, щоб підвищити залученість і якість зворотного зв'язку.

3. Удосконалення підходів закладу вищої освіти. Рекомендації цього типу формулюють, якщо експертна група виявила, що підхід, який заклад застосовує для виконання вимоги Критерію, може бути вдосконалений.

Підстава:

- існують можливості для вдосконалення запропонованого закладом вищої освіти підходу без наявності фактичного недоліку.

Рекомендації спрямовані на вдосконалення підходу закладу вищої освіти, зокрема механізмів збору, аналізу або використання інформації, процедур внутрішнього моніторингу, методів оцінювання тощо.

Розглянемо приклад:

1. У процесі експертизи виявлено, що анкети для опитування студентів містять лише закриті питання, що не дозволяє респондентам висловлювати власні думки чи коментарі.

Рекомендація:

До проведення наступного циклу опитувань оновити анкети, передбачивши в них відкриті запитання, щоб отримати більш повну, контекстну інформацію для аналізу досвіду здобувачів освіти і вдосконалення процесів забезпечення якості.

Рекомендації – це логічне продовження аналітичної роботи експертної групи.

Вони мають:

- впливати з фактів і спостережень, але бути орієнтованими на вдосконалення;
- відповідати виявленим контекстним факторам (масштаб, характер, наслідки, можливості усунення);
- бути конструктивними, чіткими, нейтральними за тоном і не дублювати формулювання недоліків.

Неаргументована рекомендація – це не рекомендація, а порада. Рекомендація з контекстом і аргументами – це аналітичний висновок, що забезпечує довіру до експертного оцінювання.

2.4 Академічна доброчесність у діяльності Національного агентства

2.4.1 Кодекс академічної доброчесності

Академічна доброчесність - сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники акредитаційного процесу під час здійснення оцінювання якості вищої освіти з метою забезпечення довіри до його результатів. Це дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти України та фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

Стандарти діяльності Національного агентства з дотримання основних моральних і правових норм академічної діяльності визначає **Кодекс академічної доброчесності Національного агентства**.

Культура академічної доброчесності у сфері забезпечення якості вищої освіти ґрунтується на таких **принципах**:

- вільне та відкрите поширення найкращих практик реалізації власної академічної діяльності, їх безперервне надбання та збагачення;
- дотримання кожним учасником процесу забезпечення якості вищої освіти норм законодавства;
- повага до академічної свободи, зокрема методів наукових досліджень, досягнутих результатів навчання, самовираження, честі, гідності усіх суб'єктів освітнього процесу та процедур забезпечення якості вищої освіти, культурної та етнічної самобутності, політичних, релігійних та інших індивідуальних світоглядних позицій;
- об'єктивне, неупереджене ставлення до усіх учасників процесів забезпечення якості вищої освіти, позбавлене дискримінації;
- визнання важливості постійного вдосконалення освітньої системи, зокрема через власний професійний розвиток;
- пріоритет забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачів вищої освіти методами навчання, виховання, стимулювання і заохочення;
- публічність інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальності за них;
- уникнення конфлікту інтересів.

Дотримання принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин учасниками процесу реалізації державної політики у сфері якості освіти передбачає:

- дотримання норм чинного законодавства у сфері освіти, науки та інтелектуальної власності;
- дотримання корпоративної культури та поваги до інших учасників процесу забезпечення якості вищої освіти, здобувачів вищої освіти, співробітників закладів вищої освіти та інших осіб, з якими здійснюється комунікація під час виконання службових обов'язків;
- перешкоджання проявам академічної недоброчесності з боку інших учасників процесу забезпечення якості вищої освіти, здобувачів вищої освіти, співробітників ЗВО та інших осіб, з якими здійснюється комунікація;

- негайне повідомлення про випадки порушення академічної доброчесності уповноваженим органам (посадовим особам) залежно від власного підпорядкування та типу порушення для здійснення ними відповідного реагування;
- несення академічної відповідальності та відповідальності за порушення принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин;- надання достовірної інформації про власну діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності іншими учасниками процесу забезпечення якості вищої освіти, здобувачами вищої освіти, співробітниками закладів вищої освіти та іншими особами, з якими здійснюється комунікація;
- об'єктивне та неупереджене виконання своїх посадових обов'язків.

Відповідно до положень Антикорупційної програми Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти на 2025–2027 роки було розроблено **Декларацію доброчесності**. Декларація доброчесності є важливим інструментом утвердження принципів відкритості, неупередженості та прозорості у діяльності Національного агентства. Вона є обов'язковою для прийняття усіма без винятку, незалежно від форми взаємодії з Національним агентством.

Підписання Декларації доброчесності підтверджує особисту відповідальність за дотримання етичних норм, а також підтримку політики доброчесності у діяльності Національного агентства.

2.4.2 Професійна етика експерта Національного агентства

Професійна етика – це сукупність моральних норм і принципів, які визначають обов'язки та відповідальність експерта перед Національним агентством, колегами, ЗВО, суспільством, а також перед самою собою. Професійна етика охоплює питання конфіденційності інформації, чесності, об'єктивності, доброчесності, поваги та відповідальності за наслідки своїх дій. Її метою є забезпечення високих стандартів професійної діяльності, запобігання конфліктам інтересів, а також підтримка довіри до результатів експертного оцінювання.

Робота в експертній групі

Взаємна повага. Думка кожного з експертів важлива під час аналізу акредитаційної справи, а всі експерти є рівноправними у прийнятті рішення щодо оцінювання освітньої програми. Розподіл обов'язків у групі варто здійснювати з урахуванням потенціалу й досвіду кожного з експертів.

Спільна відповідальність. Експерт відповідальний за якісне виконання взятих на себе завдань. Водночас варто пам'ятати, що за якість фінального результату – звіту експертної групи – відповідальність несуть всі члени експертної групи.

Дотримання встановлених дедлайнів. Якісного результату можна досягти лише за умови чіткого дотримання встановленого плану роботи. Необхідно зважено розраховувати власний час і власні можливості.

Доброчесність у роботі. Експертне оцінювання передбачає об'єктивне та неупереджене оцінювання ОП у контексті дотримання вимог визначених Критеріїв. Обов'язок експерта – неухильно дотримуватись принципів академічної доброчесності, перешкоджати проявам недоброчесності та негайно повідомляти секретаріат Національного агентства про випадки порушення академічної доброчесності колегами, співробітниками ЗВО та іншими особами, з якими здійснюється комунікація під час виконання обов'язків експерта.

Конфіденційність. Експерт не може розголошувати проміжні або фінальні результати роботи експертної групи, зокрема визначені рівні відповідності вимогам Критеріїв оцінювання якості освітньої програми, до подання звіту за результатами акредитаційної експертизи освітньої програми.

Якість звіту експертної групи. Звіт експертної групи є результатом спільної роботи експертів та **повинен:**

- містити правдиву та перевірену інформацію;
- ґрунтуватись на конкретних і отриманих з різних джерел фактах;

не повинен містити:

- фрагменти тексту відомостей про самооцінювання без їх належного оформлення як цитування;
- фрагменти тексту інших звітів за результатами акредитаційної експертизи;
- персональні дані учасників зустрічей;
- суб'єктивні судження та неперевірені факти.

Взаємодія з ЗВО

Вмотивованість додаткових запитів. За необхідності експертна група може просити ЗВО надати додаткові документи, а також доступ до матеріалів дистанційного навчання та інших навчально-методичних матеріалів на відповідних ресурсах ЗВО. Водночас, під час підготовки запиту варто проаналізувати:

- *відповідь на яке питання очікується отримати у документі;*
- *яка саме інформація потрібна у документі;*
- *за яким підкритерієм буде вказано інформацію із документа у звіті ЕГ та наведено посилання на документ;*
- *які альтернативні джерела інформації можуть дати відповідь на питання.*

У результаті обговорення необхідно зробити висновок, чи обґрунтованим є запит, чи дійсно потрібен документ, і, відповідно, скоригувати перелік. Також важливо пояснити гаранту ОП, з якою метою здійснюється запит.

За запитом керівника експертної групи ЗВО надає експертній групі **тимчасовий доступ до матеріалів дистанційного навчання та інших навчально-методичних матеріалів** на відповідних ресурсах ЗВО (за наявності). Відмова ЗВО в наданні такого доступу прирівнюється до недопуску експертної групи до проведення візиту експертів у заклад вищої освіти. Водночас, зручний формат доступу до відповідних матеріалів варто обирати, враховуючи можливості ЗВО.

Дотримання програми візиту. Формування програми візиту має передбачати дотримання наступних етичних вимог:

- запрошувати на зустріч лише тих осіб, до сфери обов'язків і відповідальності яких належать питання, підготовлені ЕГ;
- не потрібно залучати керівництво ЗВО (ректора, проректорів) лише з огляду на їхню посаду, якщо предмет обговорення не стосується їхніх повноважень;
- уникати надмірної кількості учасників, щоб забезпечити можливість адресного діалогу і щоб кожен мав можливість висловитись;
- визначати тривалість кожної зустрічі з урахуванням переліку підготовлених питань;
- узгоджувати проєкт програми візиту.

Попередньо погоджена з ЗВО програма візиту має бути чітко дотримана. Це означає, що всі зустрічі повинні розпочинатися та завершуватися у визначений час. Якщо запитання залишаються, варто запросити осіб, які можуть на них відповісти, на резервну зустріч. Узгоджувати проведення резервної зустрічі та перелік запрошених осіб необхідно завчасно з гарантом освітньої програми.

Ретельна підготовка до кожної зустрічі. Зустрічі - це можливість з'ясувати питання, важливі для розуміння особливостей реалізації освітньої програми і дотримання вимог критеріїв. Не існує "стандартних" чи "обов'язкових" запитань. Натомість існує потреба підтвердити ефективність позитивних практик, чітко ідентифікувати недоліки, спростувати або підтвердити їхню наявність.

Знайомство з учасниками зустрічей. Важливо на початку зустрічі познайомити учасників зі складом експертної групи, а також пояснити мету візиту до ЗВО. Це коротке представлення потрібно повторювати щоразу, коли до зустрічі доєднуються нові учасники.

Повага до кожного з учасників зустрічей. Представники адміністрації ЗВО, викладачі та студенти - усі вони є запрошеними гостями ваших зустрічей. Не варто влаштовувати їм "допит", не варто демонстративно ставити під сумнів їхні відповіді або ж влаштовувати суперечку. Спілкування має бути максимально коректним і доброзичливим. Також не можна забувати золоте правило - спілкуватися потрібно з усіма запрошеними особами. Якщо запитань до людини немає, запрошувати її не потрібно.

Отже, діяльність Національного агентства спрямована на утвердження принципів верховенства права та доброчесності, сприяння сталому розвитку системи забезпечення якості вищої освіти, піклування про свою ділову репутацію та дії в інтересах держави та академічної спільноти.

2.4.3 Запобігання конфлікту інтересів

Що таке конфлікт інтересів?

Потенційний конфлікт інтересів – наявність у експерта приватного інтересу під час здійснення експертного оцінювання ОП, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття ним рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання визначених повноважень.

може потенційно викликати суперечність

Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом експерта та його обов'язками, що впливають на об'єктивність або неупередженість під час здійснення експертного оцінювання освітньої програми.

суперечність виникає реально

Основні складові конфлікту інтересів

- наявність в особи приватного інтересу
 - наявність в особи обов'язків
 - суперечність між приватним інтересом та обов'язками відповідно до цивільно-правового договору
- Приватний інтерес** – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи (у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, зокрема ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях).

Запобігання конфлікту інтересів під час розгляду акредитаційної справи на засіданні Національного агентства

У разі наявності у члена Національного агентства реального чи потенційного конфлікту інтересів він не має права брати участі у прийнятті рішень Національним агентством.

У разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів під час розгляду акредитаційної справи член Національного агентства зобов'язаний:

- повідомити про наявність конфлікту інтересів усно або письмово перед розглядом акредитаційної справи або завчасно проінформувати голову до початку засідання;
- не брати участі у прийнятті рішень щодо акредитаційної справи.

Про конфлікт інтересів у члена Національного агентства може заявити будь-який інший член Національного агентства або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається.

Інформація про це фіксується у протоколі засідання Національного агентства.

Запобігання конфлікту інтересів під час розгляду акредитаційної справи галузевою експертною радою (ГЕР)

Член ГЕР не має права брати участь в обговоренні акредитаційної справи у разі виникнення у нього потенційного чи реального конфлікту інтересів. *Наприклад, якщо член ГЕР або його близькі особи працюють / навчаються чи у будь-який період протягом останніх п'яти років працювали / навчалися у закладі освіти (науковій установі), ОП якого проходить акредитацію (зазначений перелік не є вичерпним).*

У разі виникнення потенційного чи реального конфлікту інтересів, що може вплинути на об'єктивність або неупередженість розгляду відповідної акредитаційної справи, член ГЕР зобов'язаний:

- повідомити про наявність конфлікту інтересів усно або письмово до початку розгляду справи або завчасно проінформувати голову до початку засідання;
- не брати участі у прийнятті рішень щодо відповідного питання.

Про конфлікт інтересів у члена ГЕР може заявити будь-який інший член ГЕР або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Питання про відвід члена ГЕР на підставі усного або письмового повідомлення, зробленого будь-яким учасником відповідного засідання ГЕР, приймається більшістю голосів з присутніх на засіданні ГЕР. Повідомлення про конфлікт інтересів члена ГЕР заноситься в протокол засідання.

Нормативно-правові акти, з якими важливо ознайомитися:

- Ми використовуємо **Закон України «Про запобігання корупції»** як основний нормативний акт, хоча його положення безпосередньо застосовуються лише до суб'єктів декларування. Водночас, цей закон слугує базою для розроблення внутрішніх документів Національного агентства, тому рекомендуємо ознайомитися з його змістом.
- **Положення про порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів** в Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти.
- **Методичні рекомендації** щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції (станом на 03.02.2025).
- **Антикорупційна програма** Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти на 2025-2027 роки.

Запобігання конфлікту інтересів під час роботи експертної групи

Формування експертної групи

Формування експертної групи відбувається з урахуванням інформації в **Реєстрі експертів** про наявність конфлікту інтересів із ЗВО включених до нього осіб. Цю інформацію кандидат повідомляє під час заповнення заявки для участі в конкурсному відборі до Реєстру експертів.

Під час запрошення до складу експертної групи фахівець секретаріату надає основну інформацію про ЗВО та структурний підрозділ, де реалізується освітня програма, а також її гаранта. Експерт зобов'язаний повідомити про наявність реального або потенційного конфлікту інтересів не пізніше наступного дня з моменту, коли дізнався чи повинен був дізнатися про це.

Наказ про призначення експертної групи

- Не пізніше ніж за 5 робочих днів до початку візиту експертів ЗВО може звернутися до Національного агентства із заявою, що обґрунтовує наявність конфлікту інтересів у експерта, включеного до складу експертної групи.
- Якщо під час ознайомлення з матеріалами акредитаційної справи (рецензіями та відгуками на ОП, інформацією про НПП тощо), формування програми візиту до ЗВО експерт з'ясовує наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів, він зобов'язаний повідомити про це фахівцю секретаріату.
- Національне агентство також розглядає повідомлення громадян про можливі факти вчинених експертами корупційних чи пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закон України «Про запобігання корупції» та внутрішніх антикорупційних політик Національного агентства.

Секретаріат Національного агентства проаналізує надану інформацію і прийме рішення щодо наявності або відсутності в експерта конфлікту інтересів із ЗВО, програма якого проходить акредитаційну процедуру. За умови наявності в експерта конфлікту інтересів секретаріат здійснить заміну експерта. Заміна експерта можлива лише до початку візиту експертної групи до ЗВО.

Візит до ЗВО та наступні етапи розгляду акредитаційної справи

У разі виявлення в експерта конфлікту інтересів під час здійснення візиту експертів до ЗВО, до нього як спостерігачі можуть бути долучені члени або працівники секретаріату Національного агентства.

Якщо експерт не повідомить про наявність конфлікту інтересів і цей факт буде з'ясовано на наступних етапах розгляду акредитаційної справи, він може стати підставою для рішення про повторну акредитаційну експертизу освітньої програми у зв'язку з виявленням порушень експертною групою встановленої процедури акредитації.

Розгляд питань неналежного виконання функцій експертами під час проведення акредитаційної експертизи здійснює **Комісія щодо забезпечення якості роботи експертів Національного агентства**. За результатами розгляду факту неповідомлення про конфлікт інтересів Комісія може рекомендувати Національному агентству виключити експерта з Реєстру експертів.

Приклади ситуацій конфлікту інтересів, у яких може опинитися експерт Національного агентства:

- 1) Експерт є засновником, керівником, членом наглядової ради, працівником, або особою, що навчається у закладі вищої освіти, освітня програма якого акредитується.
- 2) Експерт протягом останніх 5 років був засновником, керівником, членом наглядової ради, працівником або особою, що навчалася у закладі вищої освіти, освітня програма якого акредитується.
- 3) Експерт є близькою особою (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дідусь, бабуся, прадід, прабабуся, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта) або має приватний інтерес у зв'язку із особистими, дружніми чи іншими позаробочими стосунками щодо:
 - особи, що навчається на освітній програмі, що акредитується;
 - гаранта освітньої програми, що акредитується;
 - науково-педагогічного працівника, залученого до реалізації освітньої програми, що акредитується;
 - засновника, керівника чи заступника керівника відповідного закладу вищої освіти.
- 4) Експерт пов'язаний із гарантом освітньої програми, науково-педагогічним працівником, який залучений до реалізації освітньої програми, що акредитується відносинами прямого підпорядкування (відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника) чи членством або діяльністю в громадських, політичних, чи інших організаціях.
- 5) Експерт надавав відгук на освітню програму, що акредитується.
- 6) Експерт був науковим керівником дисертаційного дослідження гаранта освітньої програми, що акредитується.
- 7) Гарант освітньої програми, що акредитується, був науковим керівником дисертаційного дослідження експерта.
- 8) Експерт був офіційним опонентом дисертаційного дослідження гаранта освітньої програми, що акредитується.
- 9) Гарант освітньої програми, що акредитується, був офіційним опонентом дисертаційного дослідження експерта.
- 10) Експерт та гарант освітньої програми мають спільні публікації протягом останніх 5 років.

Наведений перелік не є вичерпним, наявність будь-якого приватного інтересу може зумовлювати ситуації, за яких буде мати місце конфлікт інтересів!

Рекомендована література:

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf
3. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : затв. Наказом Міністерства освіти і науки України 15 травня 2024 року № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#n7>
4. Положення про експерта та експертну групу Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти : затверджено Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, протокол від 27.08.2024 р. № 15 (65). URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/07/Додаток-6.pdf>
5. Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: методичний посібник [Електронне видання] / А. Бутенко, Г. Денискіна, О. Єременко, О. Книш, І. Сімшаг, О. Требенко. – Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. – 127 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Розяснення-щодо-застосування-Критеріїв-оцінювання-якості-освітньої-програми.pdf>
6. Тезаурус термінів зі сфери забезпечення якості вищої освіти:українськоанглійські / англійсько-українські паралелі/ Заг. ред. : Бутенко А. П., Васько Р. В., Єременко О. В., Корольова А. В., Стукало Н. В. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2025. – 104 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/Тезаурус-термінів-електронне-видання.pdf>

Перелік скорочень

АС – акредитаційна справа
ВСО – відомості про самооцінювання
ГЕР – галузева експертна рада
ЄКТС – Європейська система трансферу та накопичення кредитів
ЄПВО – Європейський простір вищої освіти
ЕГ – експертна група
ЗВО – заклад вищої освіти
ІКС – Інформаційно-комунікаційна система Національного агентства
НРК – Національна рамка кваліфікацій
НПП – науково-педагогічний працівник
ОК – освітній компонент
ОП – освітня програма
ОНП – освітньо-наукова програма
ОПП – освітньо-професійна програма
РК-ЄПВО – Рамка кваліфікацій ЄПВО
EQF LLL – Європейська рамка кваліфікацій

Навчально-методичний посібник

Забезпечення якості вищої освіти в Україні

Електронне видання

Авторський колектив

Бутенко Андрій
Єременко Олена
Книш Олена
Сурай Анна
Требенко Оксана

Формат 60×84/8
Умовн. друк. арк. 8,48.

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти,
Майдан Незалежності, буд. 2, м. Київ, 01001

Свідоцтво про внесення суб'єкта господарювання до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
ДК, № 8170 від 10.09.2024

